

Mjesni govor Svetе Marije

Erdelji, Suzana

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/um:nbn:hr:137:906489>

Rights / Prava: [In copyright/Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

SUZANA ERDELJI

MJESNI GOVOR SVETE MARIJE

Diplomski rad

PULA, 2017.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

SUZANA ERDELJI

MJESNI GOVOR SVETE MARIJE

Diplomski rad

JMBAG: 0009053338, redoviti student

Studijski smjer: Hrvatski jezik i književnost

Predmet: Dijalektologija hrvatskoga jezika

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Kroatistika

Mentorica: dr. sc. Lina Pliško, izv. prof.

Pula, rujan 2017.

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Suzana Erdelji dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da se mojim diplomskim radom pod nazivom „Mjesni govor Svete Marije“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Suzana Erdelji, kandidat za magistru edukacije hrvatskoga jezika i književnosti, ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoći dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

SADRŽAJ

1.	Uvod.....	7
2.	Mjesni govor Svetе Marije u povijesnom i zemljopisnom kontekstu	10
3.	Dosadašnja istraživanja	12
4.	Metodologija istraživanja	15
5.	Rezultati istraživanja	16
5.1.	Fonološke značajke govora Svetе Marije.....	16
5.1.1.	Vokalizam	16
5.1.2.	Ostale vokalske značajke	16
5.1.2.1.	Refleks jata	16
5.1.2.2.	Refleks poluglasa.....	16
5.1.2.3.	Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga <i>J</i>	17
5.1.2.4.	Samoglasnički inventar u naglašenoj poziciji.....	17
5.1.2.5.	Umetanje samoglasnika	18
5.1.2.6.	Redukcija nenaglašenih samoglasnika	19
5.1.2.7.	Promjena <i>aj</i> > <i>ej</i>	19
5.1.3.	Akcenatski sustav.....	19
5.1.4.	Konsonantizam	22
5.1.5.	Ostale konsonantske značajke	22
5.1.5.1.	Suglasnik <i>v</i>	22
5.1.5.2.	Suglasnik <i>x</i>	24
5.1.5.3.	Suglasnik <i>I</i>	25
5.1.5.4.	Sekundarni skup <i>Ij</i>	26
5.1.5.5.	Palatalni nazal <i>ń</i>	26
5.1.5.6.	Skupovi labijal + <i>j</i>	26
5.1.5.7.	Refleks <i>d'</i> i sekundarno <i>dj</i>	26
5.1.5.8.	Refleski * <i>stj</i> i * <i>skj</i>	27
5.1.5.9.	Skup <i>tj</i> (< * <i>təj</i>).....	27
5.1.5.10.	Refleksi * <i>zdj</i> i * <i>zgj</i>	27
5.1.5.11.	Refleksi <i>čbr-</i> i <i>čer-</i>	27
5.1.5.12.	Refleks palatalnoga <i>r</i>	27
5.1.5.13.	Suglasnik <i>j</i>	28
5.1.5.14.	Prijelaz <i>m</i> > <i>n</i> i <i>n</i> > <i>m</i>	28
5.1.5.15.	Zamjenjivanje suglasnika u suglasničkim skupinama	29

5.1.5.16.	Ispadanje suglasnika u suglasničkim skupinama	29
5.1.5.17.	Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetku riječi	29
5.1.5.18.	Nepostojanje opreke između č i č.....	30
5.1.5.19.	Gubitak fonema.....	30
5.2.	Morfološke značajke govora Svetе Marije.....	31
5.2.1.	Gubljenje morfološke posebnosti vokativa jednine	31
5.2.2.	Imenice	31
5.2.2.1.	Deklinacija imenica a-vrste.....	31
5.2.2.2.	Deklinacija imenica e-vrste.....	34
5.2.2.3.	Deklinacija imanica i-vrste	35
5.2.3.	Pridjevi.....	37
5.2.4.	Zamjenice	40
5.2.5.	Brojevi	45
5.2.6.	Glagoli	47
5.2.7.	Prilozi	51
5.2.8.	Prijedlozi	53
5.2.9.	Veznici	55
5.2.10.	Uzvici i čestice	56
6.	Zaključak.....	58
7.	Literatura	60
8.	Prilozi	62
9.	Sažetak.....	102
10.	Summary	103

1. Uvod

Svaki je jezik sustav, pa tako i hrvatski. On obuhvaća mjesne govore (koji pripadaju narječjima), supstandardne govore (gradske govore i žargone) te hrvatski standardni jezik koji je uređen eksplicitnom normom. Alokalan je te se po njemu ne raspoznaće iz kojega su kraja ljudi, a čije poznavanje omogućuje komunikaciju među govornicima bez obzira na to u kojem dijelu Hrvatske živjeli, odnosno kojim narječjem, dijalektom i mjesnim govorom govorili. Sve što se može izraziti standardnim jezikom, može se i govorom svakoga pojedinog sela. Dakle, i govor pojedinoga sela ima svoju normu (fonološku, morfološku, leksičku itd.), no ta je norma uzusna (spontana) zato što je nešto uobičajeno, odnosno zato što većina ljudi to tako kaže pa je većina govornika to tako spontano usvojila u djetinjstvu. Takva norma može biti zapisana u dijalektnim rječnicima, gramatikama i sl. Da u mjesnim govorima ima norme, dokaz je što stanovnici nekog mjesta odmah prepoznaju onoga tko ne upotrijebi dobro njihov govor te ga po običaju isprave. Dođete li u Svetu Mariju, stanovnici će vas ispraviti rečenicom *Prí nas sę tó ták ne veći* (*Kod nas se to tako ne kaže*). Većina stanovnika upotrijebi tu poznatu rečenicu želeći upozoriti na to da je njihov govor na neki način drugačiji, specifičan, poseban, bolji pa čak i pravilniji, odnosno nesvesno upozoravaju na to da i oni imaju pravila (iako spontana) po kojima govore.

Jezike, dakle, krase njihova narječja, dijalekti i mjesni govori, pa se može reći da je hrvatski jezik „raskošan“. Krase ga tri narječja: kajkavsko, štokavsko i čakavsko. S obzirom na to da različitosti postoje unutar istoga narječja, po određenim se kriterijima dijele na dijalekte. Dijalekti pak se sastoje od skupina govora, dok se skupine govora sastoje od mnogobrojnih mjesnih govora. Svako narječje sadrži specifične značajke koje ga razlikuju od drugih dvaju, tzv. alijeteti – razlikovne jezične značajke najvišega ranga, koje su svojstvene jednome narječju kao jezičnome podsustavu unutar istoga jezičnoga sustava i niti jednom drugom, koje su *čista drugost od svih drugih*. No svako narječje ima i značajke koje se međusobno podudaraju s drugim narječjima, tzv. alteriteti – jezične značajke koje mogu pripadati dvama pa i trima narječjima hrvatskoga jezika na njihovoј apstraktnoj razini, ali se ne javljaju u svakoj njihovoј apstraktnoj i konkretnoj sastavniči, koje su *drugost od drugih, ali ne od svih*. (Lukežić, 1998: 14). Tim se značajkama bavi jezična disciplina koja se pojavljuje tek u 19. stoljeću – dijalektologija koja „se, u neodvojivoj vezi s poviješću jezika, bavi istraživanjem, opisivanjem, tumačenjem,

klasificiranjem i rangiranjem jezičnih razlikovnosti među apstraktnim i konkretnim podsustavima istoga jezika.“ (Lukežić, 1998: 12).

Jedno je od bogatstva hrvatskoga jezika i mjesni govor Svete Marije, mjesta koje se nalazi u kajkavskome govornome području. Kajkavština je „jedan od pet osnovnih idioma srednjojužnoslavenskoga dijasistema“ (Lončarić, 1996: 1) te ga se može prepoznati već u prvim zapisima iz dvanaestoga stoljeća. Već od šesnaestoga su stoljeća kajkavskim jezikom pisali brojni književnici, a u osamnaestome se stoljeću javljaju poznata hrvatska književna i jezikoslovna imena poput Jurja Habdelića, Ivana Belostenca, Pavla Rittera Vitezovića i mnogih drugih koji su svojim djelima (književnim, gramatičkim i leksičkim) doprinijeli sustavnome proučavanju kajkavskoga jezika. Kajkavsko je narječe najmanje istraženo u odnosu na druga dva (čakavsko i štokavsko), a prva zapažanja o kajkavskome narječju početkom dvadesetoga stoljeća dao je ukrajinac Lukjanenko u svojem djelu „Kajkavskoe narčie“. Jedan od najznačajnijih proučavatelja kajkavštine, Stjepan Ivšić obišao je cijelokupno kajkavsko područje te objavio „Jezik Hrvata kajkavaca“ u kojemu je „pričazana akcentuacijska struktura kajkavskoga dijasistema“ (Lončarić, 1996: 1), a na njezinu je temelju dana prva znanstvena klasifikacija. Lončarić smatra da je to djelo „polazište u proučavanju kajkavskih govora.“ (Lončarić, 1996: 1). Ivšić je utvrdio osnovnu kajkavsku akcentuaciju koju obilježava „pojava unakrsne metatonije kajkavskih osnovnih dugih naglasaka, cirkumfleksa i akuta (...) na sjeveroistoku kajkavskoga područja.“ (Lončarić, 1996: 35). Ivšić je kajkavske govore, s obzirom na naglasak i metatonijski cirkumfleks, najprije podijelio na konzervativne i revolucionarne¹, a prema tome podijeljuje kajkavske govore u četiri skupine: dvije sa starijim naglaskom: I. zagorsko-međimurska i II. donjosutlansko-žumberačka te dvije s mlađim naglaskom: III. turopoljsko-posavska i IV. križevačko-podravska. (Ivšić, 2012: 42). Zvonimir Junković pak je u djelu „Jezik Antuna Vramca i podrijetlo kajkavskoga dijalekta“ objavio je svoje teze o podrijetlu kajkavštine. Junković se kritički osvrće na Ramoševa istraživanja te odbacuje njegovu tezu da je kajkavština dio slovenskoga jezika. Istaknuti hrvatski jezikoslovac Dalibor Brozović proučavajući podjele Aleksandra Belića i Stjepana Ivšića, ali i nekih glasovnih karakteristika kajkavsko narječe dijeli na šest dijalekata: zagorsko-međimurski, turopoljsko-posavski, križevačko-podravski, prigorski, donjosutlanski i goranski.

¹ Konzervativni su oni koji čuvaju staro mjesto naglaska (metatakса), a u revolucionarnima se mjesto naglaska promijenilo (metatonija).

(Lončarić i Celinić, 2010: 84). Mijo Lončarić pak u kajkavsko narječe svrstava petnaest dijalekata: središnjozagorski, samoborski, varaždinsko-ludbreški, međimurski, gornjosutlanski, plješivičko-prigorski, turopoljski, vukomeričko-pokupski, donjolonski (južnomoslavački), sjevernomoslavački, gornjolonski, glogovničko-bilogorski, (virovsko) podravski, goranski (gorskokotarski), donjosutlanski. (Lončarić, 1996: 146). Mjesni govor Svetе Marije pripada međimurskome dijalektu kajkavskoga narječja koji se prostire na području Međimurske županije. Taj se dijalekt dijeli na tri podijalekta, a svetomatski govor pripada njegovu donjem podijalektu.

Cilj je ovoga diplomskog rada pod nazivom „Mjesni govor Svetе Marije“ istražiti i opisati fonološke i morfološke jezične značajke govora Svetе Marije. U radu se donose primjeri iz analiziranoga zvučnog zapisa govora izvornih obavjesnica te Upitnika za terensko istraživanje kajkavskih govora.

2. Mjesni govor Svetе Marije u povijesnom i zemljopisnom kontekstu

Međimurska županija smještena je u najsjevernijem dijelu Republike Hrvatske, a omeđena je rijekama Murom i Dravom. Prema popisu stanovništva iz 2011.² Međimurska županija ima 113.803 stanovnika, a podijeljena je na tri grada (Čakovec, Prelog i Mursko Središće) te 22 općine među kojima je i Općina Sveta Marija.

Općina Sveta Marija nalazi se u najistočnijem dijelu Međimurske županije. Budući da se Međimurje dijeli na donje i gornje, Općina Sveta Marija nalazi se u donjem, nizinskom dijelu, a sastoji se od dvaju mjesta, Svetе Marije i Donjeg Mihaljevca. Općina se proteže na 23.40 četvornih kilometara, a prema popisu stanovništva iz 2011.³ ima 2.317 stanovnika, od toga Sveta Marija ima 1.594, a Donji Mihaljevec 723. Općina Sveta Marija nalazi se dvanaest kilometara istočno od grada Preloga te 25 kilometara od glavnoga grada Međimurske županije, Čakovca. S istočne strane graniči s općinama Donji Vidovec i Donja Dubrava, dok sa zapadne strane graniči s općinom Prelog, odnosno mjestima Čukovec i Draškovec koje pripadaju toj općini. S južne strane je rijeka Drava koja odvaja mjesto od Podravine, a na sjeveru se nalazi granica s Mađarskom.

Mjesto Sveta Marija u pisanim se povijesnim izvorima iz trinaestoga stoljeća ne spominje, već se prvi put spominje 1467. godine (mađarski popis stanovništva), i to pod imenom Altarec (*Alltarcen*, kajk. *altar > oltar*), a 1478. godine spominje se i mjesto Družilovec (*Drusilovecz*) koje se nalazilo pored Altarca. Budući da je u Altarcu bila sagrađena kapela, najvjerojatnije iz petnaestoga stoljeća, u kojoj se nalazila „glasovita čudotvorna Gospina slika (...) jedna od najpoznatijih štovanih slika Majke Božje“ (Frančić, 2008: 53) (posvećena svetici Mariji), godine 1638. mjesto se javlja i kao *Szent Maria* (hrv. Sveta Marija). To se ime počinje usporedno upotrijebljavati s imenom Altarec, da bi se ustalilo 1789. godine kada je utemeljena župa. Otada se imena Altarec i Družilovec (koji se pripojio Svetoj Mariji) potpuno gube. Budući da je Međimurje pripadalo Mađarskoj, mjesto je imalo mađarski naziv *Muraíszentmária*, odnosno Sveta Marija na Muri, dok se u dokumentima Zagrebačke nadbiskupije do 1918. godine mjesto zvalo Sveta Marija u Međimurju. Mjesto je u vrijeme jugoslavenske vlasti preimenovano u Marija na Muri, no devedesetih se godina opet vraća ime Sveta Marija.

² Međimurska županija. URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/Međimurska_županija (1.7.2017.)

³ Sveta Marija. URL: [https://bs.wikipedia.org/wiki/Sveta_Marija_\(Hrvatska\)](https://bs.wikipedia.org/wiki/Sveta_Marija_(Hrvatska)) (1.7.2017.)

Sveta Marija nalazi se na ravnici donjega Međimurja, a prostire se uz tok rijeke Drave na kojoj se nalazi hidroelektrana Donja Dubrava. Mjesto se danas dijeli na *Gornji kraj*, *Doljnji kraj*, *Prekmostje*, *Črna Pešta*, *Belji Beč* i *Drum*. Gornji i Doljni kraj nekada je dijelilo korito (koje i danas postoji), a nazvano je *Veljki most*. U Gornjemu se kraju nalazi crkva pa se smatra da je taj dio nekada bio Altarec, a Doljni kraj Družilovec. (Usp. Frančić, 2008). Mjesto kralji kasnobarokna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije koja je sagrađena 1782. godine (na mjestu nekadašnje kapelice). Danas mjesto ima 1.594 stanovnika. Etnici se nazivaju *Svetomarščani* i *Svetomarščice*, a pridjev od imena je *svetomarski*. Stanovništvo se nekada bavilo poljoprivredom, ali danas je to sve rijeđe pa većina stanovnika radi u privatnim tvrtkama u okolnim naseljima te gradovima Prelogu i Čakovcu. Sveta Marija jedno je od većih mjesta u Međimurju pa ima poštu, mnogo trgovina, ugostiteljskih objekata, poduzeća i obrta, javnih ustanova (osnovnu školu, vrtić, opća i stomatološka ordinacija, ljekarna), ali i mnoga kulturna i sportska društva te udruge. U svim tim organizacijama mještani rado sudjeluju. Mjesto ima i svoju etnografsku zbirku u kojoj se čuva dio materijalne baštine Svetе Marije. Izrada čipke na batiće obnovljena je 1995. godine, a u lipnju 2010. godine osnovana je udruga „Svetomarska čipka“. Te je iste godine svetomarska čipka postala zaštićeno nematerijalno kulturno dobro s oznakom izvornosti, a simbol svetomarske čipke, *batek* s namotanim koncem dio je i svetomarskoga grba. Najčešća muška imena u mjestu su Ivan, Stjepan i Josip, a ženska Marija, Katarina i Ana, dok su najčešća prezimena mještana Mustač, Orehovec, Pongrac, Kvakan, Poljak i Frančić. U odnosu na susjedne govore svetomarski je govor jednak mjesnome govoru Donjega Mihaljevca, a razlikuje se od mjesnih govora Donjega Vidovca i Donje Dubrave po tome što su ti govorovi specifični po diftonzima (npr. SM *mala* – DV/DD *muola*), zatim ima dosta razlika i u izgovoru (npr. SM *obédovaly smo* (*objedovali smo*) – DD *obelovály smo*; SM *kléncar* – DV *kléncar*) te leksiku (npr. SM *šúdér* (*šljunak*) – DD *prouda*; SM *rúžžity* – DV *rúňity*; SM *vŕčok* (*povrtnjak*) – DD *vŕčak* (u svetomarskome govoru riječ *vŕčak* označava posudu za vodu); SM *fášnak* – DV *fášenk*).

3. Dosadašnja istraživanja

Početkom šesnaestoga stoljeća postoje prvi zapisi koji određuju donjomedimurske i gornjomedimurske govore. Međutim početkom devetnaestoga stoljeća u Međimurju se već i jasno razlikuju „tri govorna područja (donje, srednje i gornje), što je vidljivo iz Kukuljevićevih zapisa usmenih pjesama i Valjavčevih zapisa usmenih priповijedaka“ (Zvonar, 2000: 383), a razlike se očituju na fonetskome, fonološkome, morfološkome i leksičkome planu, za razliku od sintaktičkih koje su zanemarive. Početci istraživanja međimurskih govora započinju 1896. godine kada je Vatroslav Oblak napisao prikaz govora Svetoga Martina da bi ga usporedio sa susjednim slovenskim govorima. Godine 1936. Stjepan je Ivšić u svojoj studiji međimurske govore svrstao u prvu skupinu s obzirom na akcentuaciju (uz zagorske, ludbreške i plješivičko-jaskanske).

Duro Blažeka u svojoj knjizi „Međimurski dijalekt: Hrvatski kajkavski govor Međimurja“ podijelio je međimurski dijalekt također na tri osnovne skupine pri čemu su mu temeljni kriteriji za podjelu odnos refleksa jata i poluglasa u nenaglašenoj poziciji te odnos slogotvornoga /i stražnjega nazala. (Blažeka, 2008: 12)

Ovim se kriterijima međimurski dijalekt dijeli na tri skupine, donji, srednji i gornji:

a) skupinu donjih poddijalekata čine:

- *preloška* skupina (Čehovec, Donji Kraljevec, Otok, Prelog)
- *goričanska* skupina (Donji Hraščan, Goričan, Hodošan, Palinovec)
- *donjodubravska* skupina (Donja Dubrava, Donji Vidovec, Kotoriba)
- *serdaheljska* skupina (Fičehaz, Kerestur, Mlinarci, Serdahelj)
- *orehovička* skupina (Orehovica, Podbrest, Sveti Križ, Vularija)

Prijelazni govori unutar donjega poddijalekta čine:

- *draškovečka podskupina* – prijelazni govor između preloške i donjodubravske skupine (Cirkovljan, Draškovec, Hemuševevec, Oporovec, Čukovec, Donji Mihaljevec, Sveta Marija)

- *Sveti Juraj u Trnju* – prijelazni govor između preloške i goričanske skupine

b) srednju skupinu poddijalekata čine:

- *podturenska* skupina (Dekanovec, Gardinovec, Ivanovec, Novakovec, Podturen, Pribislavec, Štefanec)

– *subotička* skupina (Belica, Domašinec, Držimurec, Mala Subotica, Strelec, Turčišće)

– *čakovečka* skupina (Čakovec, Dunjkovec, Gornji Hrašćan, Gornji Kuršanec, Kuršanec, Mačkovec, Pretetinec, Mihovljan, Novo Selo na Dravi, Novo Selo Rok, Pušćine, Savska Ves, Strahoninec, Šandorovec, Šenkovec, Totovec)

– *lopatinečka* skupina (Brezje, Frkanovec, Gornji Mihaljevec, Lopatinec, Mali Mihaljevec, Merhatovec, Prekopa, Slakovec, Vučetinec, Zasadbreg)

– *vratisinečka* skupina (Ferketinec, Gornji Kraljevec, Krištanovec, Križovec, Miklavec, Selnica, Štrukovec, Vratišinec, Zebanec, Žiškovec)

Prijelazni govorovi unutar srednjega poddijalekta čine:

– govor Sivice – prijelazni govor između vratisinečke i podturenske skupine

– govor Knezovca – prijelazni govor između lopatinečke i vratisinečke skupine

Prijelazni govor između srednjega i gornjega poddijalekta čine:

– govor Dragoslavca – prijelazni govor između lopatinečke i štrigovske skupine

– macinečka podskupina – prijelazni govorovi između stanetinečke i čakovečke skupine govora

c) skupinu gornjih poddijalekata čine:

– *svetomartinska* skupina (Donji Koncovčak, Hlapičina, Mursko Središće, Peklenica, Praporčan, Sveti Martin na Muri, Vrhovljan, Žabnik)

– *štrigovska* skupina (Banfi, Grabrovnik, Raskrižje, Robadje, Štrigova, Železna Gora)

– *stanetinečka* skupina (Bogdanovec, Gornja Dubrava, Martinuševec, Preseka, Sveti Urban, Sveti Vrban, Stanetinec, Vugrišinec, Vukanovec) (Blažeka, 2008: 14)

Gовор Свете Марије стога припада kajkavskome narječju, odnosno međimurskome dijalektu koji je Blažeka svrstao u donji poddijalekt i draškovečku podskupinu. Draškovečka podskupina prijelazna je podskupina između preloške i donjodubravske skupine govora. Draškovečku je podskupinu „podijelio na dva dijela: istočni (Donji

Mihaljevec, Sveta Marija) i zapadni dio (Cirkovljani, Draškovec, Čukovec, Oporovec, Hemuševec)“ (Blažeka, 2008: 99), zbog veće sličnosti preloškoj skupini. U prijelazne karakteristike s donjodubravskom skupinom govora navodi sljedeće značajke:

- a) *I se palatalizira ispred prednjih samoglasnika (posebice u istočnome dijelu)*
- b) *većina glagola III. i IV. vrste ima nastavak -jø u 3. l. mn. (kao u donjodubravskoj skupini), a -yste u 2. l. mn. (kao u preloškoj)*
- c) *čuva se ň i u glagolskome prilogu trpnome*
- d) *refleks d'> ţ (istočni dio), a d'> ţ/ j (zapadni dio) (Blažeka, 2008: 99)*

Mijo Lončarić u svojoj se knjizi *Kaj – jučer i danas: Ogledi o dijalektologiji i hrvatskoj kajkavštini (s kartom narječja i bibliografijom)* u poglavlju *Istočno Međimurje* bavio govorima istočnoga Međimurja, a to su Donja Dubrava, Kotoriba, Donji Vidovec i Marija na Muri (današnja Sveta Marija). U tome je poglavlju usporedno i ukratko opisao akcenatski sustav, vokalizam, konsonantizam, morfološke značajke te tvorbu antroponima navedenih mjesnih govora.

4. Metodologija istraživanja

a) Cilj istraživanja

Cilj je ovoga istraživanja opisati mjesni govor Svetе Marije na fonološkoj i morfološkoj jezičnoj razini.

b) Zadataci istraživanja

Iz postavljenoga cilja proizlaze sljedeći zadaci:

- na temelju dosadašnjih spoznaja o međimurskome dijalektu i mjesnome govoru Svetе Marije sastaviti Upitnik za terensko istraživanje
- ispuniti Upitnik za terensko istraživanje mjesnoga govora te snimiti razgovor na različite svakodnevne teme s izvornim govornicima
- transkribirati zvučni zapis razgovora
- na temelju terenskoga istraživanja opisati govor Svetе Marije na fonološkoj i morfološkoj jezičnoj razini
- zaključno promatrati jezične osobitosti svetomarskoga govora u kontekstu susjednih govora

c) Obavjesnice

S obavjesnicama Marijom Matjačić (r. 1931.), Katarinom Frančić (r. 1937.), Marijom Pintar (r. 1952.) i Đurđicom Erdelji (r. 1966.) ispunjen je terenski upitnik i sniman razgovor na teme: *Bróňę kurúzę v sély, Čéxára v sély, Kák pok vám sé négda kurúza rúžžila?, Kák vám sé négda věš pról?, Kák so bíly sváty négda?, Mlatílka, Fášníak i Bádňak.*

5. Rezultati istraživanja

5.1. Fonološke značajke govora Svetе Marije

5.1.1. Vokalizam

Govori se „unutar jednoga jezika (...) razlikuju po glasovnome sustavu i njihovim svojstvima, a to znači po tome koliko kakvih glasova ima.“ (Zvonar, 1999: 62) Budući da se izgubila opreka po kvaniteti, trebala su se nekako nadoknaditi razlikovna obilježja koja postoje u govorima. Posljedica takva sustava jest povećanje voklanoga sustava, tj. „prefonologizacija fonološkim sredstvima druge vrste“ (Lončarić, 1990: 73) što je rezultiralo dobivenim samoglasničkim sustavom od deset do četrnaest samoglasnika. U međimurskome dijalektu postoji jedan deseteročlani monoftonški inventar u naglašenoj poziciji: i, į, u, ɔ, ɛ, o, e, ə, ɸ i šest diftonških, dok u nenaglašenoj dva monoftonška, a silabem je i ſ. Draškovečka podskupina govora, kojoj pripada i svetomarski govor, ima deseteročlani samoglasnički sustav u naglašenoj poziciji: i, į, ɛ, e, ɸ, u, ɔ, o, ə, a te četveročlani u nenaglašenoj poziciji: y, ɔ, e, a. (Blažeka, 2008: 22). U svetomarskome govoru potvrđen je naveden samoglasnički sustav: *Za zójtrék sō biłę: čúrkę, rębra pęćęna, hládnętina i zdígany kólóčy z ɔréhy, z mákōm y peréc.; Žénę, sáky dén kója jé kák móglę, a kója jé prepróvlala kólóčę sę zvóla sōkač'ca.*

5.1.2. Ostale vokalske značajke

5.1.2.1. Refleks jata

Refleks je jata u svetomarskome govoru ekavski. U hrvatskome se sustavu jat bilježi posebnim vokalom (ě), no u svetomarskome se govoru može prepostaviti kao zatvoreno e (ɛ) i kao otvoreno (ə):

– jat kao zatvoreno e (ɛ): *Véter jókō púše.; M'éssec je pún.; Príroda je lépa.; Bélo plótňo.* (Upitnik); *A óny sō rékly da jé tú jéden lépy cvét zrósęl, da sy jé mlódënec zábral jénoga jókō lágoga cvéta v nívem cvétňako.; Tó vám jé bilo m'éssec dní dök sę nę sō kurúza pobróla.; Tú sō vám sę popévale starínskę dómóčę pésme, a pósłę tóga sō móžy nékaj póčely prepovédaty káj sę dę dógodilę jer jé nę bilo televízóra nity rádija.*

– jat kao otvoreno e (ə): *Mójy mámy jé ták rékla, sō biłę stáręše sęstrę i púcę:...*

5.1.2.2. Refleks poluglasa

Bitna karakteristika u vokalizmu kajkavskih govorova koju je utvrdio Stjepan Ivšić jest jednačenje jata i poluglasa, tzv. prva kajkavska jednadžba (ɛ > ɛ < ə). (Lončarić, 1996:

71). Kako Blažeka (2008: 52) navodi, jednačenje jata i poluglasa u naglašenu sustavu jedan je od kriterija za podjelu međimurskoga dijalekta na poddijalekte. Naime u donjemu i srednjemu poddijalektu izjednačeni su pa se na mjestu poluglasa nalazi zatvoreni e-samoglasnici za razliku od gornjega poddijalekta gdje nisu izjednačeni, pa se tamo poluglas ostvaruje kao otvoreni e-samoglasnici. Poluglas se u svetomarskome govoru ostvaruje i kao zatvoreno e (e) i kao otvoreno e (ę):

- poluglas kao zatvoreno e (e): *Dén je lépi.; Sén mo je ópal na jóči.* (Upitnik); *Žéne, sáky dén kója je kák móglala, a kója je prepróvjlala kólóčę se zvóla sokačica.*
- poluglas kao otvoreno e (ę): *Donésły so toga péfca mlódenco, tę jéden je išel nútér k sokačicy.*

5.1.2.3. Jednak refleks stražnjega nazala o i slogotvornoga /

U mjesnome govoru Svetе Marije slogotvorno se /izjednačilo sa stražnjim nazalom o što je potvrđeno primjerima iz Upitnika: *Na obrózó mo je sóza.* (*Na obrazu mu je suza.*); *Bolí mē róka.* (*Boli me ruka.*); *Désna róka je jákša od lévę.* (*Desna ruka je jača od lijeve.*); *Sóncę se skrílo za oblákę.* (*Sunce se sakrilo iza oblaka.*) Primjer iz oglednoga govora je: *Ję, bórmęś, na róke, dvé lóty skúpa pak se tó drúzgalę, málo sím, málo tó.*

5.1.2.4. Samoglasnički inventar u naglašenoj poziciji

U svetomarskome govoru mogu biti naglašeni svi samoglasnici.

Samoglasnik a u naglašenoj poziciji u svetomarskome govoru: *V jútro ráno so se zišl, zišly težóky prę gázdy.; Žéne, gázdarice, so klále dómaj kókóšy, púrę, ráce, góskę. So máma i jápa né dóly, je zdrávomárijo zvónilę smo móraly bity dómaj.;, Bába glıvę bróla“.*

Samoglasnik e u svetomarskome se govoru ostvaruje kao otvoreno, zatvoreno i srednje.

– primjeri otvorenoga e: *Mójy mámy je ták rékla, so bíle stáręsę sestrę i púcę: „Znóš káj Bóra, jó sém tí jéno kókóš záklala, ne móra jótęc znáty káj sém jó naprójla.; Príje tjéden dní nek so, prije tjéden dní nek so pójeli sváty so se prepróvjlaly kólóčy sakojóčky pre mlódenky dómaj.*

– primjeri zatvorenoga e: *Brólo se cély dén.*

– primjeri srednjeg *e*: *Dóšla je jesen, o jesénske dúge nôčy kô prespáty nôjé móčy.; Čéxára?; Tô vám je čéxańe péria.*

Samoglasnik *i* u svetomarskome se govoru ostvaruje kao i u štokavskome: *Ako je bilo púnô treblôčy, je bilo prije gótovô, a akô je bilo ménê treblôčy, bôrmes̄ s̄e trébilô i dô polnôčy.; A dôk je bilo gótovô, gázdarica je donésla na gúnô rákijô domôčo i móšta, a poslē tóga je donésla zdigane kolóčę, napúňenę, nafílanę, namótanę z oréxy, z mákom i z ružičy.*

Samoglasnik *o* u svetomarskome se govoru ostvaruje kao otvoreno (o), zatvoreno (o) i srednje o:

– primjeri otvorenoga *o* potječe uvijek od *a*: *Foringóšv so vózily kurázq s kónyma i s krávama.; Je, kô je kák bîl i bogóty i síkakvy.; Tô je plésala mlodenka, pocnehóla i dévér i zástavnaky.*

– primjeri zatvorenoga *o*: *A posle pok s̄e plésalo za mlodenko jer je mlodenka sy stígalia cípeľe po šúdrô dôk je išla f církvô na vjenčáne.; Máma so donéslý f čášy svéto vódq i gránčicô i posvétily so mlodenko i rékly so: „Ídi čérka, ídi, déj tí Bók sréčnoga pôta, bôdy tám pre drúgy mámy dóbra kak si bila i prí meni.*

– primjeri srednjega *o* ostvaruje se kao i u štokavskome: *On je pítal „káj vi óčete?“*

Samoglasnik *u* također se ostvaruje kao u standardnome jeziku: *Tô s̄e nûter kurúza púščala.; Tô s̄e zvóla mašina rôžžáča za rúžžvty kurúzo.; A dôk je bilo gótovô, únda so déčky na čéšel, bôrmes̄, fúčkalý i igrály káj smô s̄e vúčily nékaj plésaty.*

Slogotvorno *r* (ř) u svetomarskome se govoru izgovara kao i u standardnome jeziku: *Sô vám, bôrmes̄, vzímy léda ttly ak so nô mélé vódq káj s̄e vóda zmízla, úna so mûšky nôpry išly tt káj so žénê móglę ity v Drôvo věša prôt.; Ptvy kôj je išel je mél pefca, vélkøga, nakínčenoga s čerlénym, z bélzym, sakojóčkym pónťlèkym.*

5.1.2.5. Umetanje samoglasnika

Umetanje samoglasnika uobičajena je pojava u međimurskim govorima. U mjesnome govoru Svetе Marije zabilježen je primjer u riječi *crkva* u kojoj je došlo do umetanja samoglasnika *i*: *I ták je tó spricôvańe prêšlo, dôly so mlodenko i išly so, pôvorka, f církvo na vjenčáne.; Dôšly so vám s církve dimo, úna je bîl pre mlodenki óbèd.*

5.1.2.6. Redukcija nenaglašenih samoglasnika

Redukcija samoglasnika uglavnom dolazi u nenaglašenoj poziciji. Do gubljenja dolazi zbog brzoga tempa govora, ali i činjenice „da se sva silina izgovora prenosi na naglašeni slog pa je izgovor nenaglašenih samoglasnika najprije vrlo oslabljen i reducirana, a na kraju i u nekim primjerima dolazi i do otpadanja.“ (Blažeka, 2008: 61). Gubljenje samoglasnika može biti na svakoj poziciji u riječi. Neki su od zabilježenih primjera u svetomarskome govoru su: *Ídém tám.*; *Dójdy sím.* (Upitnik); *Nášy máma né ták.*; *Žénę, sáky dén kója je kák móglam...*; *Tí pozóvi púcę i nék dójdęjo věčér na čeháro, málę sę z děčkima nék zídęjo i nék sę málę upóznaję.*; *I zútra je bílę nazój ták.*

5.1.2.7. Promjena *aj* > *ej*

U međimurskome dijalektu „česta je promjena *aj* > *ej*.“ (Blažeka, 2008: 67) Blažeka se osvrće na imenicu *jaje (jéjce)* za koju navodi da je u većem dijelu međimurskoga dijalekta zabilježena razlika koja se ostvaruje kvalitetom naglašenoga samoglasnika. Drži da „u značenju 'rasplodna stanica (ptica i drugih životinja) ovalna oblika, u ljusci' ta imenica u N mn. glasi *jéjce* (ili *jéjcy* – zbog analogije prema imenicama ž.r. (...), a u značenju „testisa“ *jójca/jójcy*.“ (Blažeka, 2008: 67).

U svetomarskome govoru imenica *jaje* u N jd. glasi *jájcę*, no u N mn. može glasiti i *jéjce/jéjcy* (vrlo rijetko i uglavnom kod starijih) te *jójca/jójcy* bez obzira na to radi li se o rasplodnoj stanici ovalna oblika ptica i drugih životinja ili muških sjemenika. Primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *Bíl je gráx z móščom, sír i jójca kúxana, kó je věč káj mél.*

5.1.3. Akcenatski sustav

Kada se govori o prozodijskome sustavu kajkavskoga narječja, Mijo Lončarić (1996: 58) spominje pet sustava, a međimurske govore svrstava u posebnu E skupinu. Razlog tomu je što „noviji razvoj ide u smjeru stanja koje danas nalazimo u Međimurju, tj. prema ukidanju svih prozodijskih opreka osim mjesta siline (...).“ (Lončarić, 1989: 122) Blažeka (2008) drži da na području cijelog dijalekta nema parova riječi gdje bi kvaniteta bila fonološki relevantna, već se svaki naglašeni samoglasnik u nekoj toničkoj riječi može proizvoljno izgovoriti i kratko i dugo čime se slaže s Lončarićem da je „fonološki relevantno samo mjesto siline (...).“ (Lončarić, 1990: 190). Oba se autora slažu i da u istočnome, donjem Međimurju, osim ukidanja opreke po tonu, dolazi i do ukidanja kvantitete. Prema tome modulacija, dizanje i spuštanje tona, te kvaniteta, duljina i

kraćina sloga, tj. samoglasnika, nemaju značaja na razini fonema i riječi, ali imaju ulogu na rečeničnoj razini. Takav primjer zabilježen je i u govoru Svetе Marije: *Mójy mámy jे ták rékla, sə biłę stáręšę sestrę i púcę*: „*Znóš káj Bóra, jó sém tí jéno kókóš záklala, ne móra jótēc znáty káj sém jó naprójla*. Blažeka (2008: 17) navodi da dulji izgovor naglašenoga samoglasnika izaziva naprimjer srdžbu, ljutnju, ironiju, suosjećanje, čuđenje, nestrpljivost, što je ovjерено i u svetomarskome govoru: *Žénę, káj, té sə biłę slóbodnę, plesałę sə də jútra, vrágę*. Međutim zato ne može izražavati neutralnost govornika spram osobe kojoj je to upućeno kao što je to kod kratkoga izgovora. Posljedica intenziteta ostvaraja siline na naglašenome slogu jest „slabljenje samoglasnika koji nisu naglašeni“ (Blažeka, 2008: 17), odnosno dolazi do labavosti izgovora ili gubljenja, a primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *Dé sə dvó, dvé snéxę biłę i té dvó móžy, jápa, máma, stóry mámę, káj jó znóm, tó t'je, púnę nás ga bilo*.

Mjesto naglaska može imati i razlikovnu vrijednost u pojedinome obliku riječi čime se ostvaruju različite riječi i njihovi oblici. Blažeka (2008: 19) navodi primjer *Svéta Máryja* (toponim) i *Marija* (Blažena Djevica Marija). U govoru Svetе Marije može biti naglašen svaki slog bez obzira na položaj u riječi, npr. *Úna sə pok slámo móžy na kóla namétaly, dvó moški*. Iako prema pravilima tonička riječ ima samo jedan naglasak, „neke dulje riječi imaju uz osnovni naglasak još jedan naglasak, manjega intenziteta“ (Blažeka, 2008: 18), a zbog duljine riječi dijele se na dvije izgovorne cjeline. Takva stanja javljaju se i u govoru Svetе Marije u:

- u složenicama: *Sə máma i jápa né dóly, jé zdrávomárijo zvóniło smø mórały bity dómaj.*
- u superlativima: *...nájstárešy člán...*
- u prijedlogu *nikad*: *Jápa sə, óny sə nigdór né káj jápa dišel, a máma po jápo a-a.*

U nenaglašene oblike riječi spadaju proklitike i enklitike. Nenaglašeni veznici i prijedlozi su samo proklitike, a primjer iz svetmarskoga govora je: *Vjútrø ránø sə sə zíšl, zíšly težóky pre gázdy; Iz jábukamy i sírom i, nö..., dok i proklitike i enklitike mogu biti:*

- kraći oblici nesvršenoga prezenta pomoćnoga glagola *biti* što je potvrđeno u govoru Svetе Marije: *Jó sém bíla jókó mála únda; Mójy mámy jे ták rékla, sə biłę stáręšę sestrę i púcę*: „*Znóš káj Bóra, jó sém tí jéno kókóš záklala, ne móra jótēc znáty káj sém jó naprójla*.

- svršeni prezent pomoćnoga glagola *biti*, primjer zabilježen u govoru je: *Bom još někaj povédala.*
- aorist pomoćnoga glagola *biti* koji je u svim licima isti (*by*) što je potvrđeno primjerom iz govoru: *Bók ɔsløbódy, káj by ón bíl kóga si boš tí zéla, nē.*
- enklitike osobnih zamjenica u dativu, a primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: ..., *Znóš káj Bóra, jó sém tí jéno kókóš záklala,...*
- enklitike osobnih zamjenica u akuzativu, a primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: ...*drúgač by ga bíla sočkačica z mlínčaňakom po glóvy vúdrila.*
- enklitika povratne zamjenice u dativu što je potvrđeno u govoru Svetе Marije: ...*unda si sy móglia tóga děčka zéty.*

– u prijedložnim sintagmama s klitičkim oblicima osobnih zamjenica i povratne zamjenice naglasak se prenosi na prijedlog, što je potvrđeno u govoru Svetе Marije: ...*úna sę íšlo pó nē i mlótilo sę z mlatílkom, mašinom, kak kómbaj je bíl; Pósłę sę íšlo ná pole.*

Prenošenje naglaska na prijedloge, navodi Blažeka (2008: 20), javlja se faklutativo:

- u svezama prijedloga i imenice koje nisu enklitike, a u svetomarskome je govoru potvrđen u primjeru: *Jé, tétec so dišly mórm popólné, a téca Jóna úna pó négva věčér.*
- u svezama prijedloga i imenica u akuzativu pri izricanju kretanja, primjer zabilježen u svetomarskome govoru je: *Pósłę sę íšlo ná pole.*

Također prenošenje naglaska na prijedloge u svetomarskome se govoru javlja i stalno, i to:

- u spojevima prijedloga i pokaznih zamjenica: *Vú tem sę íšlo négda f církvo, aly sí smo íšly.; Tó je bíla vějka plófta slámę ták káj smo pótly móglý y spáty nó te slámy mí děca.*
- u negacijskim oblicima glagola: *némrém, némréš, némré, némrémo, némréte, némro/némréjø* (Upitnik).

5.1.4. Konsonantizam

Najveći se broj suglasnika „u međimurskim govorima izgovara kao u hrvatskom standardnom jeziku (...).“ (Zvonar, 1999: 65). Za draškovečku podskupinu, kojoj pripada i svetomarski govor, sljedeći je suglasnički inventar (Blažeka, 2008: 68):

Sonanti: v m	Šumnici: p b f
l r n	t d
j l ī (ń)	c s z
	č ž š ž
	k g x

Mijo Lončarić (1990: 197) pak ne navodi sonant ī, već samo ñ. U mjesnome govoru Svetе Marije potvrđeni su svi suglasnici (osim ī): *Célli dén póst je bíl; Vú tém sę išlo négda f církvo, aly sí smø išly.; Ję, mlódenka je mórala prije połnóč odataq ot svójy ródítely k rodítelima dę bódę snéxa.; Tó sę zvóla mašina rožžáča za rúžžyty kurúzq.; Dóšla je jesen, o jesénske dúge nóčy kę prespáty néję móčy.*

5.1.5. Ostale konsonantske značajke

5.1.5.1. Suglasnik v

Fonem *v*, „u distribuciji može imati osobine i sonanta (ispred suglasnika i iza šumnika) i zvučnog opstruenta sa šumnikom *f* kao bezvučnim parom“ (Blažeka, 2008: 69). U svetomarskome su govoru zabilježeni sljedeći primjeri: *Póslę sę vám zmíšlyły nékoga, óvoga, slóžily sę š čávly pak sę tó nékak na rókę slóžil, tó sę zvóla roščół, rožžólyn.; A pósłę únda négda sę nékva mašina stvórila z jénim vélkim kótóčom.; Té kótóč sę vŕtel, vŕtel, vŕtel; Kák pok by sę bíly drúgač náfčily plésaty i dé by sę bíly négda zíšly.; Ję, tó je tákof óbičaj bíl...*

Fonem *v* izgubio se u mnogim suglasničkim skupinama kao što smo ovjerili u mjesnome govoru Svetе Marije:

- a) */vs/>/øs/: *Néso sę mógly sxóžaty kak vę, sę po sót.; Dok sę só ródbina skútyla, bíl vám je zójtrék.; Ję, kó je kák bíl i bogóty i síkakvy.; Sáky je móral nékaj dáty.; Na sákem križóno je bíl plés.; Tú sę zíšla só ródbina.; Tó vám je bíl m'éseč dní dok sę ně só kurúza pobróla.; Tó věč sáky znó kák tó ídę.*

- b) */vk/>/øk/: *vnúk; fčéra*. Kod jedne obavjesnice primjećen je i primjer *unuk* što je tipično za štokavske govore te se tu primjećuje prodor standardnoga jezika u mjesni govor.
- c) /hv/ → /f/: *Fálem bódy Jézôš Krístôš...; Ná sę vékę Bók je fóle vrédęn.*
- d) redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /ř/ u istome ili sljedećemu slogu. U Upitniku su potvrđeni sljedeći primjeri: *třdø (tvrdø)* i *čétrték (četvrtak)*, no redukcija nije zabilježena u primjeru *Svekrva živí nad námy. (Svekrva živi iznad nas.)*

Fonem *v* reflektira iz staroga skupa *və- i prijedloga *və-kada se nalazi ispred zvučnih suglasnika i sonanta. U mjesnome govoru Svetе Marije zabilježeni su sljedeći primjeri: *V játrø ránø sę se zíšl, zíšly težóky prę gázdy.; ...úna sę můšky nöpry íšly třt káj sę žénę mógle íty u Dróvo věša pröt.; F slobótø u játrø ránø, zaróm, sę dōšly bandisty kójy sę xódały po ródbiny pozóvat.; V dvé várę smø íšly kósit žítø.*

U svetomarskome govoru *v* ispred bezvučnih suglasnika dolazi kao [f]: *I dök sę té věš opkúxal f kótlø s pěpeløm, úna sę ga nékam pok dély razmákø, pok f köríta i k Dróvi pröt.; Máma sę dónesly f čášy svétø vódq...; Vú tém sę íšlo négda f církvø, aly si smø íšly. Akø pémø kám f sélo...*

Fonem *v* ispred *f* i *v* dolazi kao *vo*, a u svetomarskome je govoru zabilježen jedan primjer: *Úna smø pělały, vo vené, tú na gmójnø i tú sę dōšly z mlatílkøm i mlótiły smø.*

Prijedlog *və ispred *x*, koji se tada gubi, u govoru Svetе Marije prelazi u *f*: *Akø jé né dø polnóč dišla, úna sę vám děčky dónesly kurzíne nútø y xítøly sę kurzíne fížo káj bø špót.*

Fonem *v* u poziciji naglašenoga prijedloga u svetomarskome govoru dolazi kao *vú*: *A vút kótel sę vám dély běloga věša opkoxóvat, a písanóga sę sortérały, pak sę žénę na rókø prólø y na ríflø.; A tó sę únda dóvalø vú to kórpø štò jé káj děl,...* U primjeru prijedloga *vút (u taj)* dolazi do spajanja prijedloga *v* i pokazne zamjenice.

Prefiks *və ispred sonanta i zvučnih suglasnika u svetomarskome govoru daje *v*: *Sø vám, bórmęš, vzímy lěda třly ak sę né měly vódq káj sę vóda zmízla, úna sę můšky nöpry íšly třt káj sę žénę mógle íty v Dróvo věša pröt.*

Blažeka navodi da u preloškoj skupini i draškovečkoj podskupini „ispred bezvučnih suglasnika u toj poziciji fakultativno može prijeći i u *x*. Kada je *f* u sredini riječi, te dvojnosti nema“ (Blažeka, 2008: 70) što je ovjerenovo i u govoru Svetе Marije: *Kák pok by sę bìly drúgač náfčily plésaty i dě by sę bìly négda zíšly.*

Blažeka (2008: 71) navodi da prefiks **v* prelazi u *x* ispred *mr.* *xmítý*, *xmréty* te da je u svetomarskome govoru potvrđeno *v* u glagolu *vm'ority*, no Upitnikom za terensko istraživanje potvrđen je glas *x*: *xmórity*.

U kajkavskim je govorima često i protetsko *v*, no s glasom *u*. U svetomarskome su govoru zabilježeni primjeri iz Upitnika: *vúčity*; *vújča*; *vúra* te primjeri iz ovjerenoga govora: *Ták nám je bìlo jókø lèpø, dòšlo je połnòć ily dëset yúr, vèč kák je bìlo, smø sę rezíšly.*; *A dòk je bìlo gótovø, únda sə dëčky na čéšel, bòrmèš, fùčkały i ígrały káj smø sę vúčily nékaj plésaty.*; „*Jęę dëtę drógo, akø náš znóla vëša zgróxnoty káj sę narúda dòk ga vúdriš, náš móglä snéha bity.*“; *V dvé vúre smø išly kóosit žítø.*

Glagoli IV. vrste s nastavkom *-avyty*, kako Blažeka (2008: 69) navodi, u cijelome međimurskom dijalektu mogu imati lik *-ajty*. Gubljenjem *v* i dodavanje *j* izbjegava se hijat. Takva se osnova primjećuje u imperativu i glagolskome prilogu radnom u muškome i srednjemu rodu jednine te svim rodovima množine. U svetomarskome je govoru zabilježen primjer glagola *splávyty (isprati)*: *Vëša je tré bìlo négda znáty opráty, splájty i gróxaty.*

5.1.5.2. Suglasnik *x*

Suglasnik *x* „u donjem se Međimurju ostvaruje svugdje gdje mu je mjesto po etimologiji: *oreh*, *kruh*, *muha*, *gljuhi*, *sneha*, *hrast*.“ (Zvonar, 1997: 67) Međutim suglasnik *x* „fakultativno se gubi u svim svezama prijedloga i A mn. zamjenica 'ony, 'one i 'ona“ (Blažeka, 2008: 71) te u takvim situacijama naglasak uvijek prelazi na prijedlog, što se može potvrditi i u svetomarskome govoru: *Úna da sę sp"ósóšilø stájcaj, úna sę išlo pò né i mlótilø sę z mlatílkøm, mašinøm, kak kómbáj je bìl.* Također, glas *x* gubi se u prezentu glagola *htjeti* što je potvrđeno Upitnikom: *óčem, óčëš, óčë, óčemø, óčetë, óčø/óčëjo.*

Zanimljiva je imenica *orah (órëx)* za koju Blažeka navodi da je u Svetoj Mariji, Donjem Mihaljevcu i Cirkovljaniu naišao na *oref*, „gdje nije jasno je li *x* prešlo u *v*, koje se tada obezvuciilo ili je direktno prešlo u *f* imajući u vidu povezanost tih suglasnika u nekim

govorima“ (Blažeka, 2008: 70) donjega poddijalekta. U svetomarskome su govoru potvrđena oba oblika: oblik *óręfi* i *óręx* kod starijih ispitanica (r. 1931. i 1937.), a oblik *óręx* kod mlađih ispitanica (r. 1952. i 1966.). Množinski oblici potvrđeni su i kao *oręxy* i kao *ręxy*: *A pósłę tóga ję dognésla zdíganę kólóčę, napúňenę, nafílanę, namótanę z oręxy, z mákōm i z ružičy.*; *Négda sə ręxy pródaly, ...; Ję, i z ręxy, káj pok.*

Kod nekih oblika riječi dolazi do proteze, odnosno *v* prelazi u *x*, što se može potvrditi i u svetomarskome govoru primjerima *xúpaty* (*usudití se*) i *xmręty* (*umrijeti*).

5.1.5.3. Suglasnik *I*

Glas *I* „u donjem se Međimurju izgovara gdje mu je po etimologiji mjesto, ali se redovito umekšava (palatalizira) ispred samoglasnika e, i, u (...)" (Zvonar, 1999: 66). Za donje je Međimurje karakteristično da se krajnje *I* dosljedno čuva u glagolskim prilozima radnim muškoga roda jednine, što je potvrđeno i u govoru Svetе Marije: *Bók ɔsløbódy, káj by ón bíl kóga si bōš tí zéla, nę.; Kóga ję jótēc rękel, únda si sy móglia tóga dęčka zéty.; Pŕvy kój ję išel ję mél pěfca, ...; Ón ję pítal „káj ví óčetę?"; Tó vám ję bila jéna kórpia, a of sę nékak čúdną naprájel i tókel i popéval nékve sakojóčkę čúdnę pěsmę.*

Preloška i donjodubravska skupina govora karakteristične su po tome što *I* može prijeći u */* ispred svih samoglasnika, naglašenih i nenaglašenih, a takvo je stanje potvrđeno i u svetomarskome govoru:

- samoglasnika *a*: *...napúňenę, nafílanę, namótanę z oręxy, z mákōm i z ružičy.*
- samoglasnika *e*: *Pósłę pok vám sə plésalo na zéle.*
- samoglasnika *ɛ*: *...jer ję nę bílę televízora nity rádija.*
- samoglasnika *ɛ*: *Tó ję plésala mlódenka, pocnehóļa i děvér i zástavňaky.*
- samoglasnika *i*: *Večér sə sokacíca nékaj zmíslila, ...*
- samoglasnika *y*: *A dök ję bílę gótovę, únda sə dęčky na čéšel, bórmęš, fúčkaly i ígraly káj smę sę vúčily nékaj plésaty.; Kák pok by sę bíly drúgač náfcily plésaty i dę by sę bíly négda zíšly.*
- samoglasnika *ø*: *Ako ję bílę púnę treblóčy, ję bílę prije gótovę, a akó ję bílę ménę treblóčy, bórmęš sę trébilę i dę polnóčy.*

– samoglasnika *u*: *Una smø sí jókø poslúšaly.*

5.1.5.4. Sekundarni skup *Ij*

Sekundarni skup *Ij* vidljiv je u instrumendalu jednine. Blažeka navodi da se u gornjem poddijalektu „umeće *y* između *I i j* u imenicama koje u N jd. završavaju na sufiks *-je* (...). (Blažeka, 2008: 75). No takav primjer zabilježen je i u svetomarskome govoru, koji pripada donjem poddijalektu: *Tó nám jé bílo véselyje íty na Pólnočko, ně.* U Upitniku za terensko istraživanje svetomarskoga govora zabilježeni su primjeri I jd. imenica *ulje* i *sol*. Naime u I jd. imenice *ulje* umeće se *y* između *I i j*: *ólyjem*, dok u I jd. imenice *sol* postoji dvostrukost: *sołyjóm* i *sołjóm*.

5.1.5.5. Palatalni nazal *ń*

Glas *ń* dosljedno se čuva u govoru Svetе Mariјe, što se može potvrditi primjerima iz Upitnika *Kóń míjé nájdrážeša živótińa*, te primjerima iz oglednoga govora: *Bróńe kurúz̑e v sél̑y.; ...da sy jé mlódēnēc zábral jénoga jókø l'époga cvéta v nívem cvétńako.; I ták so níś únda pústilý nútēr.; Na fášnak so išl̑e žénę na zóbavaj.*

5.1.5.6. Skupovi labijal + *j*

Blažeka (2008: 77) navodi da sekundarni skupovi *labijal + j* ostaju nepromijenjeni u zbirnim imenicama i pridjevima na *-jy* (*snopje, divjy*), dok se u donjodubravskoj skupini umetnuo samoglasnik *y* između labijalnih suglasnika i rječotvornih morfema *-j-*. Budući da Sveta Marija graniči s Donjom Dubravom i Donjim Vidovcem koji pripadaju donjodubravskoj skupini govoru, takvo stanje umetanja samoglasnika *y* vidljivo je i u svetomarskome govoru u primjeru imenice *groblje*: *gróbyjɛ*, a u primjerima *zdravlje* i *grmlje* postoje dvostrukosti: *zdróvyje/zdróvje* i *grómyje/gímje* (Upitnik).

5.1.5.7. Refleks *d'* i sekundarno *dj*

Praslavensko je *d'* u Međimurju dalo *ž* na istoku, *j* na zapadu, a u središnjem dijelu oba refleksa. Budući da je Sveta Marija jedno od najistočnijih mjesta u Međimurju, refleks staroga *d'* u svetomarskome je govoru dalo *ž*, npr.: *Tó s̑e zvóla mašína rožžáča za rúžžyty kurúz̑o.; Bila jé večérja, doxóžalo jé połnóč.*

Bažeka (2008: 78) navodi da se na području cijelog međimurskoga dijalekta na mjestu *d'* nalazi glas *j* u komparativima pridjeva što se može potvrditi i u svetomarskome govoru u primjerima *mlájša/mlójša* i *slájša/slójša*.

U svim govorima na području Međimurja u prijedlogu *med* zadržava se *d* što je potvrđeno i u svetomarskome govoru: „„*Dróga gospó sokačica, tú vám je vól kój vás bō med nógę ból*“...; *Bíly sō dvó zástavnaky, a med nímy je išel mlódjenec.*

5.1.5.8. Refleksi *stj i *skj

Praslavensko *stj i *skj u međimurskome je dijalektu dalo šč i č. U svetomarskome su govoru zabilježeni sljedeći primjeri: *Bíl je gráx z móšcom*, sîr i jójca kúxana, kô je věč káj měl.; *Tó sę nütter kurúza púščala.*

5.1.5.9. Skup tj (< *təj)

Praslavensko t' „primarno je dalo č (...)“ (Zvonar, 1999: 65). Primjeri zabilježeni u svetomarskome goovru su: *Dóšla je jéšen, o jesénske dúge nóčy ké prespáty néje móčy.*; ...*dó Pępelnicę, je, célo nóč, ták je bílō.* No sekundarni je skup *tj* ostao „nepromjenjen u zbirnim imenicama, I jd. imenica I-deklinacije i rednim brojevima.“ (Blažeka, 2008: 79). U svetomarskome je govoru zabilježen primjer rednoga broja tri: *Jén je bíl na vózq, je xítal, drúga je rézala, trétja je xítala na mlatílkō.*

5.1.5.10. Refleksi *zdj i *zgj

Refleksi *zdj i *zgj, navodi Zvonar (1999: 65), u donjem su poddijalektu dali žž, no u srednjemu i gornjem poddijalektu čuje se i j. U svetomarskome je govoru u primjeru imenice *grožde* refleks *zdj ostao nepromijenjen: *grózdyje*, dok u primjeru imenice *mozak* postoji dvostrukost: *mózak* i *móžžany* (Upitnik).

5.1.5.11. Refleksi čbr- i čer-

Konsonantska starojezična skupina čbr- i čer- dala je u većini govora čr-. U govoru Svetе Marije konsonantska skupina čr- zabilježena je u primjeru čny (crn). Kod primjera imenice *crven* zabilježena je dvostrukost: čfi čf(uglavnom kod starijih). Primjer pridjeva *crven* zabilježen je kao črlény, ali i sa samoglasnikom e koji se „u tim skupovima (...) javlja fakultativno samo u nenaglašenoj poziciji“ (Blažeka, 2008: 80). Primjer iz svetomarskoga govoru s čer- je: *Pŕvy kój je išel je mél pěfca, vělkoga, nakínčenoga s čerlénym, z bělym, sakojóčkym pónťekyma.* te primjer iz Upitnika: čerévø (crijevo).

5.1.5.12. Refleks palatalnoga r

Sekvencija *rj* kao relikt palatalnoga *r* u mjesnome govoru Svetе Marije potvrđena je u imenici *večera*: *Pósłę večérje sę išlo na gúnq, trébyt kurúzq, treblóčy sō trébyly.*; *E vě je*

dóšlo, večerja.; Bila je večerja, doxóžalo je polnoč. Kod starijih ispitanica potvrđena su oba oblika u imenici *more*: *Mórę/mórję je plóvę;* *D'éca se vóľe kópaty v mórg/mórę,* dok je kod mlađih obavjesnica zabilježen samo oblik *mórę* (Upitnik).

Sekvencija se „redovito javlja u pridjevu trpnom glagola IV. vrste koji se tvore morfemom *-en-*, npr. (...) *zaž'orjeny*“ (Blažeka, 2008: 81) te kod „glagola V. Vrste na –*rjaty* u svim oblicima“ (Blažeka, 2008: 81).

Rotacizam u prezentskoj osnovi u svetomarskome govoru dolazi u prezentu glagola *móčy* koji dolazi od *ž* ispred *e*: 1. l. jd. *jo mórem, némrém*; 2. l. jd. *ti móreš, némręš*; 3. l. jd. *on móre, némrę*; 1. l. mn. *mi móremo, némręmo* 2. l. mn. *vi mórete, némręte* 3. l. mn. *oni mórg/mórejo, némrę/némręjo*.

5.1.5.13. Suglasnik *j*

U svetomarskome se govoru suglasnik *j* gubi u imperativnim oblicima (2. l. jd. i mn.), npr.: 2. l. jd. *skrí se (sarij se); pokrí se (pokrij se); xmí se (umij se)* te u 2. l. mn. *skrítę se, pokrítę se, xmítę se.* Sonant *j* „često se javlja i kao navezak u priloga“ (Blažeka, 2008: 82) što se može potvrditi i u svetomarskome govoru u primjerima: *I tó smø kómaj čákały, tóga Bóžiča, dök bo Bóžič; ...smø tú dómaj jély...* U međimurskome je dijalektu, navodi Blažeka (2008: 82), česta pojava dodavanja *j* iza samoglasnika u otvorenome slogu, kao npr. *špájsen (zabavan)*. U govoru Svetе Marije dodavanje suglasnika *j* iza samoglasnika zabilježeno je u primjeru: *Nø i biča, se tó káj je gójt spréga bíla...*

Suglasnik *j* često se javlja kao proteza u riječima ispred samoglasnika *a, e i o*. Blažeka (2008: 83) navodi da je protetsko *j* tipična „istočna osobina“. Takvih primjera u svetomarskome govoru ima mnogo. Ispred samoglasnika *o* zabilježeni su primjeri: *jókø* (Upitnik); *Jótec je né dól; Kóga je jótec rékél, únda si sy móglia tóga déčka zéty; Dóšel je prímęš kapítón i šérę kapítón, óny so pójvaly jóca i máter...* Ispred samoglasnika *a* zabilježeni su primjeri: *Pójvaly so xižnóga jápeka i mámicø...; Nášy téca Jóna óbaveznø, tétec pogótovø; Jápa so, óny so nigdór né káj jápa dišel, a máma po jápo a-a.* Ispred samoglasnika *e* zabilježen je primjer: *jéembrélo (kišobran)*

5.1.5.14. Prijelaz *m > n i n > m*

Promjena karakteristična za čakavsko narječe, prijelaz *m > n* na dočetku riječi, u međimurskome se dijalektu rijetko događa. No u svetomarskome je govoru potvrđen

prijelaz *n* > *m* u primjerima: *F so bótq v jútrø ránø, zaróm, so dóšly bandísty kójy so xódały po ródbiny pozóvat;* ...Fálem bódy Jézøš Krístøš...

5.1.5.15. Zamjenjivanje suglasnika u suglasničkim skupinama

U svetomarskome je govoru česta pojava zamjenjivanja suglasnika u suglasničkim skupinama. U mjesnome govoru Svetе Marije ovjereni su sljedeći primjeri:

- *hv* > *f*: ...Fálem bódy Jézøš Krístøš...; ...*Ná sę vékę Bók je fóle vrédę...*
- *xt* > *ft*: *Tó je bíla vélka plófta slámę ták káj smø pótly mógly y spáty nō tē slámy mí d'eca.*
- *xt* > *št*: *Bandísty so igrały pésme kóję so sy lúdy véc poželely i kákvę je štó štéli.*
- *kr* > *xr*: ...tépkę xrúške so biłe...

5.1.5.16. Ispadanje suglasnika u suglasničkim skupinama

U govoru Svetе Marije često je i ispadanje suglasnika u suglasničkim skupinama. Neki od zabilježenih primjera u svetomarskome govoru su:

- *mn* > *n*: *A dok je bílo gótovq, gázdarica je donésla na gúno rákijø domóčq i móšta.;* *Póslę večérje sę išlo na gúno, trébyt kurúzq, treblóčq so trébyły.*
- *dn* > *n*: *Únda so ga děly v jén vélky kótel káj sę té pěpěl kúxal;* *Jén je bíl na vózq,...* ...*mí smø sí víknoly „sř'óbono“...*
- *jn* > *j*: ...kak kombáj je bíl.
- *nd* > *n*: *Úna tó sę sę preprájlq, úna sę išlo jést.*
- *tk* > *k*: *Ję, kó je kák bíl i bogóty i síkakvy.*
- *tvr* > *tr*: *třdø; četřték*
- *gd* > *d*: ...*káj sę dě dögödilo...;* *Káj tí mislyš dě smø sę mí upóznałę, škómač je tó négda bílo.*

5.1.5.17. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetku riječi

U kajkavskim je dijalektima uobičajeno sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetku riječi pred stankom. Svetomarski govor obiluje takvim riječima, a zabilježeni

primjeri su: Vrók tí nē da míra.; Mrás jé prékriil lívadq.; Tó káj jé rékél jé lóš. (Upitnik); Bók oslobódy, káj by ón bíl kóga si boš tí zéla, nē.; ...děj tí Bók sréčnoga póta,...; Ké bi sę vrók věč tó sę zmíšlil.; Snék jé bíl vělky,...; Úna pok jé mlódenka plésala, úna smø sí na rét išly z mlódenkom plésat.

5.1.5.18. Nepostojanje opreke između č i č

Jedna od najvažnijih značajki kajkavskoga narječja jest nepostojanje opreke između glasova č i č. Glas č „izgovara se jednako u čitavom Međimurju, ali je nešto slabiji od standardnog č i nešto jači od č.“ (Zvonar, 1997: 66). Primjeri glasa č u svetomarskome govoru su: Za zójtrek sə bíle: čúrkę, rébra pecéna, hládnétina i zdígany kolóčv z oréhy, z mákom y peréc. Jé, tó jé tákof óbicaj bíl, i rékél jé „Dróga gospó sokačica, tú vám jé vól kój vás bo med nógę ból“, i móral jé břzé pobéčy ván, drúgač by ga bila sokačica z mlínčaňakom po glóvy vúdrila. I tó smø kómaj čákaly, tóga Božiča, dök bø Bóžič. Úna sę góry děl stólňak, négda óny domóčv sə bíly, starínsky, káj sę tkálo, i tó od domóčega plótña.

5.1.5.19. Gubitak fonema

Gubitak fonema u mjesnome govoru Svetе Marije vidljiv je u prezentskim oblicima glagola *htjeti*(*bóm, bóš, bó, bómø, bótø, bódø*) i njihovim negacijskim oblicima (*nám, náš, ná, námø, nátø, nádø*), a primjeri zabilježeni u govoru su: Bóm još nékaj povédala.; Ták sə jápék i mámica rékli: „Jęć dětę drógo, akø náš znóla věša zgróxnoty káj sę narúda dök ga vúdríš, náš móglia snéha bity.“; Úna sə išla, dóbrou bómø málø, sláma káj sę nésla, dověčera tó sę prëpróvälalø...; te primjeru glagola *pojtì*: Akø pémo kám f sélø, nē, a i nē samø púce, i žéne.

Ispadanje fonema u svetomarskome je govoru potvrđeno i u kontrakciji priloga ovakvo-onavko: ...a nē kak vé kompóty vákvi-nákvi, négø kák jé ónø bílø. te u prilogu uvijek: *Jápica sə nášy, akø sə jápy nášy, sə išly vék óbedvø skúp na zóbabø.*

Upitno-odnosne zamjenice kójyi číjymogu imati kontrahirane oblike što je potvrđeno i u svetomarskome govoru: Ké bi sę vrók věč tó sę zmíšlil.; Úna smø sę tó najély, úna kék sə otø, déklicé sə išlø popévat. U „Svetoj Mariji potvrđena je kontrahirana posvojna zamjenica *tv'øj* i povratno-posvojna zamjenica *sv'øj* u A jd. ž. r.: *tv'ø, sv'ø*“ (Blažeka, 2008: 98) te su česti i kraći oblici posvojnih zamjenica, npr. *mójega – méga, nízyn – níény, svójega – svéga*.

5.2. Morfološke značajke govora Svete Marije

5.2.1. Gubljenje morfološke posebnosti vokativa jednine

U kajkavskome je narječju zanimljivo to što dolazi do gubljenja morfološke posebnosti vokativa jednine, odnosno dolazi do izjednačenja s nominativom. No izuzetak su „pojedini antroponomijski oblici, npr. N *J'ona*, V *J'anq*“. (Frančić, 202: 45). Neki od zabilježenih primjera u svetomarskome govoru su: *Ívan, ópry vróta!*; *Sósed, dójdy na óbed*.

5.2.2. Imenice

Imenice su promjenjiva vrsta riječi kojima „imenujemo pojave vanjskoga svijeta i našega unutrašnjeg doživljavanja.“ (Barić i dr., 1997: 66) Postoje tri vrste deklinacija, a kriterij je G jd. To su a-deklinacija prema kojoj se dekliniraju imenice muškoga roda na suglasnik, imenice muškoga roda na -yøi-ø te imenice srednjega roda, zatim e-deklinacija prema kojoj se dekliniraju imenice ženskoga roda na -a te imenice muškoga roda na -a te i-deklinacija prema kojoj se dekliniraju imenice ženskoga roda koje završavaju na -ø.

5.2.2.1. Deklinacija imenica a-vrste

a) Muški rod

Imenice muškoga roda a-vrste završavaju na konsonat, a nastavci su sljedeći:

	jd.	mn.
N	-ø	-y
G	-a	-of, -y
D	-ø	-em, -om
A	=G/N	-e
V	=N	-y
L	-o	-y, -ima
I	-om	-y, -my, -ima

Primjeri iz svetomarskoga govora:

N jd.: *Bil je gráx z móščom, sír i jójca kúxana, kó je véc káj mél; Jótec je né dól; Té kótoč se vtéł, vtéł, vtéł.*

G jd.: *Vám je né bílə sópona baš prévęč, nity finoga próxa.*

D jd.: *Donéslý so tóga pefsca mlódencø, té jéden je išel nútter k sokačicy.*

A jd.: *A vút kótel so vám děly běloga věša opkoxqvat,...*

L jd.: *Jén je bíl na vózo...; Dělo se sě žítø se ná stol, i čak i p'éneczy dróbnny.*

I jd.: *A pósłe únda négda se nékva mašína stvórila z jénim vělkim kotočom.*

N mn.: *V jútro ránø so se zíšl, zíšly težóky prę gázdy; Foringóšy so vóziły kurúzø skónyma i s krávama.; Úna so pok slámø móžy na kóla namétały, dvó moški.*

G mn.: *Akø je bílø púno treblóčy, je bílø prije gótovo, a akø je bílø méné treblóčy, bórmęš se trébilø i do połnóčy; u Upitniku su zabilježeni primjeri: pét sósedof/sósedy, sédem dečókof/déčky*

A mn. ...a nékojé so išle po móže, kaj so dišly sómy...

V mn: *Dósla je jesen, o jesénskø důge nóčy kę prespáty néje móčy.*

L mn.: *Ję, mlodenka je mórala prije połnóč odity ot svójy röditeley k rodítelima dę bødę snéxa.*

I mn.: *Nékojé so išle z móžmy móm od dómna...; Ję, i z réxy, káj pok.; Foringóšy so vóziły kurúzø skónyma i s krávama.; ...z oréxy, z mákom i z ružičy.*

Iz navedenih primjera može se zaključiti da je N jd. imenica muškoga roda a-vrste jednak kao i u standardnome jeziku. Kao što je već navedeno, vokativ je izjednačen s nominativom. Kod imenica muškoga roda dolazi do nominativno-akuzativne neutralizacije i kada označavaju neživo: *Dél je nóža na stól. – Néma nóža na stól.*; *Dónesi mi škrlóka. – Kúpil tí bom škrlóka.* (Upitnik). Dativ množine svojim nastavcima -em/-om ne odstupa od standarda. U množinskim oblicima očuvana je kratka (neproširena) osnova: *Kúpily smo vóle.* (*Kupili smo volove*); *Gledím gólobę.* (*Gledam golubove*); *Íščem póžę.* (*Tražim puževe*); *Zábil sam góle.* (*Zabio sam golove*). U G mn. sačuvan je i

staroslavenski nastavak *-ov* (> *-of*) „u iskazima gdje prevladava neko modalno značenje (ljutnja, podrugljivost, ironija).“ (Blažeka, 2008: 110).

U primjerima svetomarskoga govora zabilježena je imenica *móš* (*muž*) koja u I mn. daje nastavak *-my* (*z móžmy*) s naglaskom na prvoj slozi. Blažeka (2008) u svojim primjerima navodi naglasak samo na zadnjemu slogu.

b) Srednji rod

U donjomedimurskim govorima imenice srednjega roda završavaju na *-o* i *-e*. Iznimka je samo imenica *doba*.

	jd.	mn.
N	-o, -e	-a
G	-a	-ø, -y, -e, -a
D	-y, -o	-am, -yma
A	=N	=N
V	=N	=N
L	-i, -y, -o	-y, -aj, -yma. -amy
I	-om, -em	-y, -yma, -amy

Primjeri imenica srednjega roda a-vrste iz svetomarskoga govora su:

N jd.: *Kokosínø méso* je bilo.

A jd.: „*Nó tø mlódø léto, zdrávy, vesély, tústy, děběly..*“; *V dvé vúrø smø išly kósit žito.*

L jd.: *Pøsle večérje se išlo na gúno, trébyt kurúzø, treblóčy sø trébyly.; Bandisty sø igraly po célem sély,...*

G mn.: *Tó vám je čéxańe périja; Nás vám ga bílo jókø púnø d'écø..;* u Upitniku su potvrđeni primjeri: *pét sél / pét sély*

A mn.: *Póšle pok vám se plésalo na zéje; ...pok f kórića i k Dróvi prot.*

Nominativ jednine čuva razliku nekadašnjih tvrdih i mekih deklinacija što nam potvrđuju primjeri iz svetomarskoga govora poput *póļe*, *gúno*, *pérje*, *kórito*, kao i instrumental jednine. Akuzativ i vokativ izjednačeni su s nominativom. Vidljiv je i sinkretizam DLI mn. (-yma).

5.2.2.2. Deklinacija imenica e-vrste

U e-deklinaciju spadaju imenice ženskoga roda te imenice muškoga roda koje završavaju na -a. Imenice muškoga roda koje završavaju na -a rijetke su i u hrvatskome jeziku, pa tako i u svetomarskome govoru, a zabilježene su dvije takve imenice (*jápa* i *gázda*) te se sklanjaju kao i imenice ženskoga roda: *Só máma i jápa ně dójly,...; Jápa só, óny só nigdór ně káj jápa dišel, a máma po jápo a-a.; V jútrop ránó só se zišl, zišly težóky pre gázdy.*

Imenice ženskoga roda u jednini sklanjaju se kao i imenice u standardnome jeziku. Iznimka je vokativ koji je jednak nominativu. Dativ i lokativ jednine su izjednačeni nastavkom -y te se u nekim imenicama (npr. *róka*, *nóga*, *snéxa*) ne provodi sibilarizacija. Instrumental jednine završava na -om. U imenica u N mn. češći je nastavak -e. U G mn. potvrđeni su i nulti nastavak i nastavak -y. U DLI mn. vlada djelomični sinkretizam (-amy) „jer u I mn. nije moguć gramatički morfem iz dativa -om.“ (Blažeka, 2008: 123). No u svetomarskome je govoru potvrđen i nastavak -em (*s púcem*).

	jd.	mn.
N	-a	-e, -y
G	-e	-o, -y
D	-y	-am, -om, -amy
A	-o	-e
V	=N	-e
L	-y	-aj, -amy, -ama
I	-om	-aj, -amy, -ama, -em

Zabilježeni primjeri iz svetomarskoga govora su:

N jd.: *Večer sə dōšlo dimo, gázdarica je nékaj skúxala.*

G jd.: *Dóšly sə do mlódénenkinę xíže.*

D jd.: *Mójy mámy je ták rékla,...*

A jd.: ...pak sə žénę na róke próľe y na ríflo.

V jd.: *Znóš káj Bóra, jó səm tí jénø kókóš záklala,...*

L jd.: ...biłę sə dvé snéhxę prę xížy.

I jd.: ...úna sə išlo pó né i mlótılıq sə z mlatílkom, mašínom, kak kómbáj je bıl.

N mn.: *Žénę, gázdaricę, sə kláļę dómaj kókóšy, púrę, ráce, góske.*

G mn.: *pét žén/pét žénv*

D mn.: ...málę krávicam...

A mn.: *Tí pozóvi púce...; ...popéval nékvy sakojóčke čúdnę pésme.*

L mn.: *Na fášnak sə išlę žénę na zóbabaj.*

I mn.: *S tíkvom, jábukam, siréňem, tó, tó sə, s tém sə péklo négda, je.; Tú sə sə mógly nékvy děčky s púcem zity, je bila kmíca.*

Pluralia tantum: Čexára?

5.2.2.3. Deklinacija imanica i-vrste

Prema i-deklinaciji sklanjaju se imenice ženskoga roda koje završavaju na *-ə* nastavačni morfem. Imenice se sklanjaju slično kao i u standardnome jeziku. S obzirom na standard razlika je u instrumentalu jednine (*-jom*) te u dativu množine (*-em*). U deklinaciji je vidljiv sinkretizam DLI mn. *-yma*.

jd.	mn.

N	-θ	-y
G	-y	-y
D	-y	-yma
A	-θ	-y
V	-θ	-y
L	-y	-y, -yma, -ej
I	-jom, -jo, -y	-y, -yma, -jomy, -my

N jd.: Dôšla je jésen, o jesénske dúge nôčy ké prespáty néje móčy; Tó vám je bila jédna mála stvór slôžena káj je bilo ležy rúžžity.

A jd.: *Znôš káj Bóra, jó sém tí jéno kókoš záklala...*

V mn.: ...o jesénské důge nóčy ké prespáty nějē móčy.

A mn.: *Žęnę, gázdarice, so klále dómaj kókošy...*

Imenica *kći* zadržala je proširenu staru konsonantsku *er*-osnovu. U svetomarskome su govoru u sklonidbi imenice *kći* mogući sljedeći oblici :

N jd. *čér/čérka* mn. *čéry/čérkē*

mn. čéry/čérke

G jd. čéry/čérke

mn. čéry/čérkę

D jd. čéry/čérky

mn. čéryma/čérka

A jd. čér/čérka

mn. čéry/čérkę

V jd. čér/čérka

mn. čéry/čérkę

L jd. *čéry/čérky*

mn. čéryma/čérkama

I jd. čéry/čerjóm/čérkom mn. čéryma/čerjómy/čérkama

U govoru je zabilježen sljedeći oblik : ...*Ídi čérka, ídi...*

5.2.3. Pridjevi

Pridjevi pripadaju promjenjivoj vrsti riječi „kojima se izriču svojstav predmeta i pojava, označenih drugim vrstama riječi, i odnosi među njima.“ (Barić i dr., 1997: 176).

a) Određeni i neodređeni vid pridjeva

U većemu dijelu kajkavskoga narječja nema razlika u značenju određenih i neodređenih pridjeva, pa prema tome i u „međimurskim kajkavskim govorima većina pridjeva (...) dolazi samo u određenom obliku“ (Bartolić, 1971: 115) čime se slaže i Blažeka (2008). Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Ję, kó je kák bíl i bogótvy i síkakvy.*; *A óny sə rékly da je tú jéden lépy cvét zrósēl...* Do narušavanja posebne službe određenoga i neodređenoga vida pridjeva u većemu dijelu kajkavskoga narječja došlo je osobito u atributnoj službi, dok se u predikativnoj razlika bolje čuva, a u neutralizaciji prevladava određeni oblik pridjeva. (Usp. Lončarić, 1996: 104). Upitnikom za terensko istraživanje svetomarskoga govora zabilježeni su sljedeći primjeri uporabe određenoga pridjevskog lika i u predikativnome proširku: *Stól je növy. Póštar je stóry. Ón je čísty.*

b) Pridjevsko-zamjenička deklinacija

U pridjeva i drugih pridjevskih riječi (pridjevskih zamjenica, rednih brojeva i participa) „stvorena je od prijašnjih triju deklinacija jedna jedinstvena deklinacija, po kojoj se dekliniraju i određeni i neodređeni pridjevi, osim u N jd.“ (Lončarić, 1996: 104) Neke se razlike čuvaju u N jd. m. r., ali je u ž. r. jd. prevladala imenička deklinacija. Sačuvana je razlika između nepalatalnih i palatalnih osnova (*-oga* i *-ega*). U GDL jd. muškoga i srednjega roda čuva se razlika između nekadašnjih mekih i tvrdih osnova. Fakultativno se izgovara *x* u G mn. U L jd. m. r. javljaju se nastavci *-em* i *-ym* u pridjevima koji završavaju na palatal, dok se u pridjevima na nepalatal javljaju fakultativno tri nastavka *-om*, *-ym* i *-em*. U svim trima rodovima došlo je do sinkretizma DLI mn. s nastavkom *-ym(a)*.

Jednina:

Jd.	muški rod	srednji rod	ženski rod
N	-y / -ø	-e / -o	-a

G	-og(a) / -eg(a)	-e
D	-omo / -emo	-y
A	=N ili G	-o
V	-i / -y	-e
L	-ym / -om / -em	-y
I	-ym	-om
Mn.		
N	-y	-a
G	-y(x)	-e
D	-ym(a)	
A	-e	-a
V	-i / -y	-a
L	-ym(a)	-e
I	-ym(a)	

Zabilježeni primjeri u govoru Svetе Mariјe su:

– u muškome rodu:

N jd.: *A óny sə rekly da je tu jéden lépy cvét zrósēl...*

G jd.: níty finoga próha.; ...da si je mlóděnec zábral jénoga lépoga cvéta.; ...děj ti Bók sréčnoga pótta...

A jd.: ...děly v jén vélky kótěl; Přvy koj je išel je mél pérca, vélkoga, nakínčenoga...; Pozvály sə xížnoga jápeka...

I jd.: ...z jénim vélkim kótōčom.

N mn: ...sø se prępróvjały kolóčy sakojóčky...

A mn.: ...a pósłę tóga jé donésla zdigane kolóčę, napúnenę, nafilanę, namótanę...

I mn.: ...z čerlenim, bělim, sakojóčkim pónałekima.

– u ženskome rodu:

N jd.: *Zójtrék jé bíl žličnaky z kósanom móščom y pržgóna juha.; Tø vám jé bila jedna mala stvór...; ...póvorka jé bila gizdóva...*

G jd.: *Dóšly so dø mlódenkinę xižę.*

A jd.: ...gázdarica jé donésla na gúno rákijo domóčo...; Máma so donésli f čáši svéto vødqo...

I jd.: ...z kósanom móščom...

N mn.: *Tu so vám sę popévalę starínske domóče pësmę.; ...so biłę stáreše púcę...;*

V mn.: ...o jesénske dúge nóči...

L mn.: *Tu níis jé pre pótny vróty čákal...*

– u srednjemu rodu:

N jd.: Kokošino méso jé bilo...

N mn.: *Bíl jé gráx z móščom y jójca kúxana...; Za zójtrék so biłę čúrkę, rébra pečéna...*

c) Komparacija pridjeva

U većini međimurskih govora „za tvorbu sintetičkoga komparativa uglavnom se upotrebljavaju morfemi -ši -eš (...) na koje dolaze morfemi za rod i broj.“ (Blažeka, 2008: 131). U svetomarskome su govoru zabilježeni sljedeći primjeri: *Mójy mámy jé ták rékla, so biłę stáreše séstrę i púcę...; Děčky, káj so vékšy bily, té so sákę félę stórę, pok gúmenę čízme.; Mój brát jé jákšy od tebe.; Mój taty jé vékšy od tvojega tátija.; Márko jé bogatéšv od Ivana.*

U višesloženih se pridjeva naglasak se u govoru Svetе Marije prebacuje na pretposljednji slog, npr. *bogatéšy*. U primjeru iz Upitnika za terensko istraživanje *Ana je slada od Marije*. pridjev *sladak* u svetomarskome govoru ima dva oblika komparativa, a

to su: *slájšy/slójšy* i *slátkešy*. Kao što možemo primijetiti, primjer *slájšy/slójšy* dobiva nastavak *-jšy* jer se „od osnove pridjeva ne odbija samo završetak *-i* kao u deklinaciji, nego *-di*.“ (Zvonar, 1999: 393). Sličan je primjer i *mlájšy/mlójšy* u kojem je „morf *j* ostatak je starije komparacije pridjeva na *d*, gdje je dobiveno **d'*, što je na dijelu kajkavskoga područja dalo *j*, a oblik komparativa tih pridjeva, s dodanim *š*, proširio se na velikom području gdje *d'*nije dalo *j*.“ (Lončarić, 1996: 106).

Superlativ pridjeva tvori se od komparativa i prefiksa *náj-* / *néj-*. Primjer superlativa zabilježen u svetmarskome govoru je: *Slámø jé, donésly sø stróy jápa, nájstárešv člán u, múšky, u obitély.*

5.2.4. Zamjenice

Zamjenice su promjenjiva vrsta riječi „koje zamjenjuju druge imenske riječi“ (Barić i dr., 1997: 203) te označuju, ali ne imenuju predmete, bića, svojstva i količine, već se njima upućuje na njih. U svetomarskome su govoru zastupljene sve zamjeničke vrste (osobne, posvojne, povratna, povratno-posvojna, pokazna, upitne, odnosne i neodređene), no s obzirom na standardni jezik postoje neke razlike koje će biti nadalje prikazane.

a) Osobne zamjenice

Osobne su zamjenice u svetomarskome govoru: *jó, tí, ón, óna, óno, mí, ví, óny, ónę, óna*. Deklinacija osobnih zamjenica izgleda ovako:

Jd.

N	jó	tí	ón, óno	óna
G	ménę	tébę	néga, ga	né
D	mény, měj, my	téby, téj, ty	némo, mó	ńój, jój, jy
A	ménę, me	tébę, te	néga, ga	ńó, jó
L	mény, měj	téby, téj	némo	ńój
I	ménom	tébom	ńim	ńóm

Mn.

N	mí	ví	óny, ónę, óna
G	nás	vás	ńis
D	nám	vám	ńim, ym
A	nás	vás	ńis, né, íx, jé
L	nám, námy	vás, våmy	ńimy
I	námy	våmy	ńimy

Deklinacija osobnih zamjenica uglavnom je ista kao i na području cijelog međimurskoga dijalekta. Zanimljivi su G i A mn. zamjenice **óny** koja glasi **ńis**, a koja je karakteristična za svetomarski govor te se vrlo rijetko može čuti koji drugi oblik.

Primjeri iz svetomarskoga govora su:

N jd.: Jó sém bila jókø málā únda.; Bók ǫslöbødy, káj by ón bíl kóga si boš tí zéla, nę.; Ón jé pítal „káj ví óčetę?“

G jd: ...úna sò ga nékam pòk dèly razmákat, pòk f kórita i k Dróvi pröt.

D jd.: ...ej óny móro tòga cvéta némo dátý.; ...kak si bila i pri meni.

A jd.: Ję, tétèc sò dišly mórm pøopølnę, a téca Jóna úna pò negá vèčér.

N mn: Únda smø mí xódały čexat péríjé.; A óny sò rékly...; Drógy ròditely, bi vë yí bíly vølny dátý blágøsløva?“.

D mn.: *Jókø vám jé tó bílø jépo.; Tú sò vám sè pøopévalje starínskø dømóčø pësmë...; Ták nám jé bílø jókø jépo...*

A mn.: *Tú ńis jé prë pótñy vróty čákal jéden kój sè zvøl prímëš kapitón.; I ták sò ńis únda pùstilý nútér.; ...i úna smø išly škómač káj nás jé máma né vídla...; Úna da sè sp"ósøšilø stájcaj, úna sè išlø pò né...*

I mn.: *Bíly sò dvø zástavňaky, a med ńimy jé išel mlódënec.*

b) Povratna zamjenica

Povratna zamjenica u hrvatskome jeziku u naglašenome obliku glasi *sebe*, a u nenaglašenome *se*. Ona u „donjomeđimurskim govorima (...) označuje vraćanje radnje na subjekt“ (Zvonar, 2002: 9), a deklinira se kao i standardnome jeziku:

G jd. sębę

D jd. sęby/sęy/sy

A jd. sębę/se

L jd. sęby/sęy

I jd. sębom

Za sva tri roda i lica zamjenica ima jedan oblik. U dativu i lokativu ima uz oblike *sęby* i *sy* oblik *sęy*. U istraživanju govora Svetе Marije zabilježeni su sljedeći primjeri: *Bandisty so igraly pęsmę kóję so sy ludy vęć pożeleły i kákvę je štō štēl; Kóga je jótēc rékł, únda si sy móglą tóga dęčka zéty; ...da sy je mlódęńec zábral jénoga jókø lépoga cvéta v nívem cvétňako.*

c) Povratno-posvojna zamjenica i posvojne zamjenice

Posvojne su zamjenice u svetomarskome govoru *mój, tvój, négov, nézin, náš, váš i níf*. Kao što je već navedeno, u govoru se javljaju kontrahirani oblici zamjenica te su česti i kraći oblici posvojnih zamjenica, npr. *mójega – méga, tvójega – tvéga, nézyn – néhy*. (v. poglavlje *Gubitak fonema*).

Zabilježeni primjeri u svetomarskome govoru su: *Náša sóseda...; Mójy mámy je ták rékla...; ...v nívem cvétňako.; Nášy téca Jóna óbaveznø, tétēc pogótovø.*

Povratno-posvojna zamjenica u hrvatskome je jeziku *svoj*. I u svetomarskome govoru ima isto značenje kao i u standardnome, a to je „pripadanje subjektu bilo kojega roda ili broja.“ (Barić i dr., 1997: 204). Blažeka (2008) navodi da se umjesto te zamjenice često upotrebljava i posvojna zamjenica (*Videl bo on svojega Boga!*).

Primjeri povratno-posvojne zamjenice zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Vę idęmo sáky na svój pósł pok dálę; Je, mlódanka je mórala prije polnóč odíty ot svój rodítely k rodíteljima dę bódę snéxa.*

d) Pokazne zamjenice

Pokazne zamjenice su: *óf, ón, te; óva, óna, tó, óvo, óno, tó*. Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *A pósłę tóga je dōnésla zdíganę kólóčę...; Tó vám je bíla jédna mála stvór slóžena káj je bilo lěžy rúžity.; Té kótoc sę vjtél, vjtél, vjtél; Tám sə prólę bílę; ...a óf sę někak čúdno naprájel...; Té je únda slámę něsel; Vú tem sę išlo něgda f církvę, aly si smo išly.*

U donjemu poddijalektu međimurskoga dijalekta mogu se čuti i zamjenice *vén, véna, vénø (on, ona, ono)*. Takav primjer zabilježen je i u svetomarskome govoru: *Úna smo pělały, vo yené, tú na gmójnø i tú sə dōšly z mlatílkøm i mlótily smo.*

e) Upitno-odnosne zamjenice

U svetomarskome se govoru za živo upotrebljavaju zamjenice *štó i kó*, dok se za neživo upotrebljava zamjenica *káj*.

Deklinacija upitno-odnosnih zamjenica u svetomarskome govoru glasi ovako:

N	štó / kó	káj	čijy, či(j)	ké / kój
G	kóga	česa / čega	čijeg(a)	kéga / kójeg(a)
D	kómø	čémø / čém	čijem(q)	kémø / kójem(q)
A	kóga	káj	čijy, či	kéga / kójeg(a)
L	kómø / kém	čémø / čém	čijem	kém / kómø
I	kójim / kém	čém	čijym	kém

U govoru se pojavljuju kraći oblici zamjenica poput *kéga i kémø*, ali i kontrahirane zamjenice poput *ké(koj)*: *Ké bi sę vrók věč tó sę zmíšlil; Úna smo sę tó najély, úna ké sę otø, déklicę sę išle popévat.*

Ostali primjeri upitno-odnosnih zamjenica zabilježenih u svetomarskome govoru su: *Bandísty sə igrały pěsmę kóję sə sy ludy věč poželely i kákve je štó štél; Přvy kój je išel je mél pěfca...; Je, kó je kák bıl i bogóty i sikakvy.; Ón je pítal „káj ví óčetę?“; Kóga je jótęc*

*rékél, únda si sy móglia tóga děčka zéty.; Tú níis jé prę pótney vróty čákai jéđen kój sę zvól
prímęš kapitón.; Š čém stę sę gíbanicę pékly?*

f) Neodređene zamjenice

Neodređene zamjenice „oblikom su kao upitne ili odnosne, a više ih je nastalo predmetanjem ili dometanjem predmetaka“ (Barić, 1997: 206) te se dijele na živo i neživo. Neodređene zamjenice u govoru Svetе Marije za živo su: *néšče, nékø, nišče, nikø*, a za neživo su: *nékaj, ništ, nikaj*. U svetomarskome je govoru potvrđena i zamjenica za živo *ništø* (*nitko*): *Tó nē ništo rékél da nē.*

Neodređene zamjenice od atributnih upitno-odnosnih zamjenica u govoru su *kójy, nékojy, nikojy, číjy, nečíjy, ničíjy*, a primjeri potvrđeni u svetomarskome govoru su: *Nékojé sə išlę z móžmy módm od dóma, a nékoje sə išlę po móžę...; Nékojy sə imély púno ségä, a nékojy sə imély málø, ały dóbro, préšlo jé.* Za razliku od mlađih osoba, kod starijih se može čuti i *néštery*. U govoru „postoje i sintagme srodne složenim neodređenim zamjenicama“ (Blažeka, 2008: 137) poput *káj gójt, kó gójt* i slično što je zabilježeno i u svetomarskome govoru: *No i bíča, sę tó káj jé gójt spréga bila...*

Službu neodređene zamjenice može imati i pridjev *ostali*, a potvrđen je i u svetomarskome govru: *Óny sə dišly z mlódenkōm, a óstaly sváty sə sę zabóvlały dō jútra.*

g) Zamjenički pridjevi

Zamjenički pridjevi imaju oblike *-of*(N jd. m. r.), *-va* (N jd. ž. r.), *-vo* (N jd. s. r.), *-vy* (N. mn. m. r.), *-ve* (N. mn. ž. r.) i *-va* (N. mn. s. r.). Primjeri potvrđeni su i u svetomarskome govoru: *Jé, tó jé tákof óbičaj bíl...; Bandísty sə ígraly pësmę kóję sə sy lúdy věč poželely i kákve jé štò štél.; Tú sə sę móglы nékvy děčky s púcem zíty, jé bila kmíca.; A pósłę únda nérgda sə nékva mašína stvórila z jénim vělkim kótóčom.; Pósłę sə vám zmíslily nékvoga...; ...popéval nékve sakojqóčkę čúdnę pësmę.*

h) Opće zamjenice *vbsb- i *vbsak-

Zamjenica **vbsb-* u svetomarskome govoru u muškome rodu glasi *vés* ili *sy*, u ženskome rodu *só*, a u srednjemu rodu *sę*, a deklinira se ovako:

jd.	muški rod	ženski rod	srednji rod

N	v��s / sy	s��	s��
G	s��ga	s��	s��ga
D	s��m��	s��j	s��m��
A	= N / G	s��	= N / G
L	s��m��	s��j	s��m��
I	sym	s��m	sym
mn.			
N	si	s��	s��
G		s��x / s��j��	
D		sym / s��ma	
A	s��	s��	s��
L		sym / s��ma	
I		sym / s��ma	

U svetomarskome su govoru zabilježeni sljedeći primjeri: *T   v  m j   b  lo m    sec d  ni d  ok s   n   s   kur  za p  br  la.; U  na sm   s  j  k   p  s  l  sa  y.; T   s   zi  la s   r  dbina.; S   sv  ty s   d  s  ly v  n...; N   s   v  k   B  k j   f  jl   vr  d  en.; ...s   sm   m  rali m    lyty.*

Zamjenica *vbsak- ima primjere *s  ky* (m. r.), *s  ka* (  . r.) i *s  k  * (s. r.), a zabilježeni primjeri u govoru Svetе Marije su: *S  ky j   m  ral n  kaj d  aty.; Na s  kem kri  z  n   j   b  il pl  s.; V   id  mo s  ky na sv  j p  s  l p  k d  le.; T   v  c s  ky zn   k  k t   id  .; D  cky, k  j s   v  k  y b  ly, t   s   s  ke f  l   st  re, p  k g  men   c  zme.*

5.2.5. Brojevi

Brojevi spadaju u nepromjenjivu vrstu riječi. Iako se nepromjenjive vrste riječi ne dekliniraju, oni od jedan do četiri deklinabilni su. Međutim u glavnih se brojeva „javlja i deklinacija brojeva do 10 (...) i to u dativu i instrumentalu.“ (Blažeka, 2008: 138). Zvonar (2002) navodi da donjomeđimurski govor razlikuje glavne (na pitanje *k  lko?*), redne

(*kój?*), priložne (*kúlko pót?*) i dijelne (*po kúlko?*) brojeve. Blažeka (2008) pak navodi glavne i redne brojeve te brojne pridjeve i priloge.

Glavni brojevi do deset u svetomarskome govoru su: *jéden/jén, dvó, tri, četíri/štíri, pét, šest, sédem, ósem, děvět i děset*. Broj *jedan* ima dva oblika (*jéden* i *jén*) te se deklinira kao određeni pridjev. Zabilježeni primjeri u svetomarskome govoru su: *Náša sosedá jédná vám je ták naprójla.; Znóš káj Bóra, jó sém tí jéno kókóš záklala...; Tó vám je bila jédná málá stvór slóžena káj je bilo lězy růžžity.; A pósle únda négda sę nékva mašína stvórila z jénim vělkim kótóčom.; Tó vám je bila jéna kórpa...; Jén je bíl na vózø...*

Brojevi *dvó, trí i četíri/štíri* dekliniraju se ovako:

	m. r.	ž. r.	s. r.		
N	dvó	dvé	dvó	tri	četiry / štiry
G		dvějo		tréjo	četerějo/štiry
D		dvém/dvěma		trém/trěma	četerém /četerěma/štirima
A	dvó	dvé	dvó	tri	četíri/štíri
L		dvém/dvěma		trém/trěma	četerém/četerěma/štirima
I	dvěma	dvé	dvěma	trém/trěma	četerém/četerěma/štirima

Primjeri ostalih glavnih brojeva zabilježenih u govoru Svetе Marije su: *Jé, bórměš, na róké, dvé lóty skúpa pak sę tó drúzgalo, máló sím, máló tó; Bíly sə dvó zástavňaky, a med nímy je išel mlóděnec.; Úna sə pok slámø móžy na kóla namétały, dvó moškí; Nás vám ga bilo jókø púnø d'écę, tó sə bili, bili sə dvé sněxę prę xízy.; Strínyny ga bilo děvet decé, a mí smø bíly štiry.; Ták nám je bilo jókø lépo, dōšlo je poInóč iły děset vúr, več kák je bilo, smø sę rezíšly.*

Redni brojevi su brojevi koji izriču koje je što po redu te se dekliniraju „kao oblici pridjeva određenog vida.“ (Blažeka, 2008: 139). Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Přvy kój je išel je mél pěfca...; Jén je bíl na vózø, je xítal, drúga je rězala, trétja*

ję xítala na mlatílkę.; Sí jén za drúgem so ták išly káj smø dôšli f církvę.; I ták káj smø se tó najély i spót, a drúgi dén pok ję né bilo smiéty f séllo.

U međimurskim govorima ne koriste se oblici *oba* i *obje*, već samo složenice *óbedvo* i *óbedve*. (Usp. Zvonar, 2001: 15). Stoga se takvi oblici mogu čuti i kod Svetomarščana: *Jápica so nášy, akо so jápy nášy, so išly vék óbedvo skúp na zóbavę.*

5.2.6. Glagoli

Glagoli su promjenjiva vrsta riječi koja izriču radnju, stanje i zbivanje. U međimurskim se govorima brojnost glagola (s obzirom na praslavenski jezik) smanjila pa su se izgubili aorist (sačuvan je samo oblik *by* za tvorbu kondicionala), imperfekt, glagolski prilog prošli, glagolski pridjev trpni i dvojina. U međimurskome dijalektu glagoli imaju nekoliko kategorija, a to su: aspekt (svršeni i nesvršeni vid); sustav paradigmi za izricanje vremena u koje spadaju prezent, perfekt, futur i pluskvamperfekt; sustav paradigmi za izricanje načina u koje spadaju indikativ, imperativ, kondicionalni te optativ; pasivno i aktivno stanje; broj (jednina i množina); lice (tri lica); sustav infinitivnih oblika u koje spadaju infinitiv, supin, prilog sadašnji, pridjevi radni i trpni te imenica. (Usp. Blažeka, 2008: 140).

a) Vid

Vid je glagolska kategorija koja je specifična za većinu slavenskih jezika pa tako i za hrvatski jezik. Prema tome i u cijelome međimurskom dijalektu, pa onda i u svetomarskome govoru, glagoli mogu biti i svršeni i nesvršeni. Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su:

– svršeni oblik: *Ná poľe se dopéla, ná poľe se dopéla óbed.; Tó vám ję bilo m'ësec dni dök se né so kurúza pobróla; Večér se dôšlo dímø, gázdarica ję nékaj skúxala; Znóš káj Bóra, jó sém tí jéno kókóš záklala, ne móra jótēc znáty káj sém jó napróila.*

– nesvršeni oblik: *Sø vám, bórmëš, vzímy léda tíly ak so né méléy vódo káj se vóda zmžzla, úna so múšky nòpry išly tjt káj so žénę móglę íty v Dróvo vëša prot.*

b) Infinitiv i supin

Kajkavsko je narječe, navodi Lončarić (1996: 107), među rijetkim slavenskim idiomima koji su sačuvali supin. Infinitiv i supin razlikuju po tome što je infinitiv oblik

koji završava na *-ty i -čy*, dok supin završava na *-t te* uvijek dolazi „kao dopuna glagolima kretanja“. (Lončarić, 1996: 108).

U svetomarskome su govoru potvrđeni ovi primjeri infinitiva: *...a pósłe tóga sə móžy nékaj póčely prepovalaty káj sə dē dögödilo...; Dóšla jé jesén, o jesénské dúge nóčy ké prespáty néjé móčy.; Néso sə móglj sxóžaty kak vé, sə po sót.; ...smo mórały bity dómaj.; ...káj smo sə vúčily nékaj plésaty.; Tó vám jé bila jédná mála stvór slóžena káj jé bilo Jéžy rúžity.; Tó nám jé bilo véselyje íty na Pólnocčko, ne.*

Primjeri supina u govoru Svetе Marije su: *Pósłe večérjé sə išlo na gúnó tréby kurúzo, treblóčy sə trébyly.; Únda smo mí xódały čéxat périjé.; ...bandísty kójy sə xódały po ródbiny pozóvat.; ...pok sə išlo za sokačicó pobírat „Bába glívę bróla“.; V dvé vúrë smo išly kósit žítø.; ...déklicę sə išle popévat.*

c) Prezent

Gramatički nastavci za prezeti su:

jd. 1. -m mn. 1. -mo

2. -š 2. -te, -ste

3. -ø 3. -o, -e, -jo, -do

Gramatički nastavak za 3. l. mn. prezenta *-jo* karakterističan je za kajkavske govore, a uz nastavak *-o* vrlo je čest i u svetomarskome govoru, npr. *Óny béréjo/béro čerěšné.; Óny mislijo/misle da bómø mí došly.* (Upitnik); *Tí pozóvi púcę i nék dójdęjo večér na čexárø, málø sə z děčkima nék zídejo i nék sə málø upóznajo.; ...a vé sí samø pénęzę čókajo káj bódø.* Kao što je već navedeno, u prezantu glagola *htjeti* gubi se suglasnik *x* (v. poglavljje *Suglasnik x*). U svetomarskome su govoru potvrđeni sljedeći primjeri prezenta: *Znóš káj Bóra...; Káj tí mislyš...; Vé idemo sáky na svój pósłel pok dálę; ...i káj jó znóm...*

Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvenca /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita glagola **idti* glasi *ity*. U prezentskoj osnovi svetomarskoga govora glagol *doći* glasi *dójdy*: *Dójdy z ménom.* (*Dodi sa mnom.*). Iznimka je kod glagola *pođi* koji u svetomarskome govoru glasi: *Hódy za menom.* (*Podi za mnom.*). Infinitivne osnove zabilježene u svetomarskome govoru glase *dójty i íty*: *Móram dójty k téby.* (*Moram doći k tebi*); *Vólela by íty s tébom.* (*Voljela bi poći s tobom*).

d) Izricanje prošloga vremena

Budući da je nekada postojalo mnoštvo glagolskih vremena za izricanje prošloga vremena, danas je svetomarskome govoru, kao i uopće u hrvatskome jeziku, najzastupljeniji perfekt.

Perfekt se tvori od nesvršenoga pomoćnoga glagola *biti* i glagolskoga pridjeva radnog. Primjeri zabilježeni u govoru Svetе Marije su:

1. jd.: *Jó sem bila jóko mála únda.*

2. jd.: *Kóga je jótēc rékel, únda si sy mógla tóga dékka zéty.; ...z vésélem si išel úna si stópram jábuko dóbil dé si popéval...*

3. jd.: *Zójtrék je bíl...; Pŕvy kój je išel je mél pěfca...; ...gázdarica je nékaj skúxala....*

1. mn.: *...smo sę zíšly* tám dé sę bandísty ígrały pök smo skúpa plésaly i mí káj smo né bíly sváty...; *Úna smo sí jóko poslušaly.*

3. mn.: *V jútrø ráno so se zíšl, zíšly težóky prę gázdy.; Žénę, gázdaricę, so klále dómaj kókóšy, púrę, rácę, góskę.; Bandísty so ígraly pěsme...*

Lončarić (1996: 109) navodi da u nekim govorima postoji pluskvamperfekt koji se tvori od perfekta glagola *biti* i glagolskoga pridjeva radnog (npr. *bíl sem videł*), a koji je najčešći u ekspresivnijem priповijedanju. Takvih primjera nema potvrđenih u zapisu, a gotovo se ni ne upotrebljavaju u govoru.

Sljedeći oblik kojim se ističe prošlo vrijeme jest aorist, koji se u međimurskome dijalektu koristi samo u tvorbi kondicionala, i to u obliku *by* koji je u svim licima isti. U svetomarskome govoru zabilježen je primjer: *Kák pök by sę bíly drúgač náfcíly plésaty i dé by sę bíly négda zíšly.*

e) Izricanje budućega vremena

U kajkavskome narječju buduće vrijeme može se izreći i prezentom, no u zapisu svetomarskoga govora nema zabilježenih primjera.

Najčešći oblik izricanja budućega vremena jest futur. Budući da postoje dva futura u hrvatskome jeziku, u cijelome se kajkavskom narječju, stoga i u svetomarskome govoru, koristi futur II. koji se tvori svršenim prezentom pomoćnoga glagola *biti* i glagolskim

pridjevom radnim. U Upitniku za terensko istraživanje svetomarskoga govora zabilježen je sljedeći primjer:

1. <i>Jó bōm/bódēm pléšala.</i>	1. <i>Mí bōmō/bódēmō pléšaly.</i>
2. <i>Tí bōš/bódēš pléšal.</i>	2. <i>Ví bōte/bódētē pléšaly.</i>
3. <i>Ón bō/bódē pléšal.</i>	3. <i>Óny bōdō/bódējō pléšaly.</i>

Primjeri futura II. zabilježeni u svetomarskome govoru su: *Bōm još nékaj povédala.*; ...*káj by ón bíl kóga si boš tí zéla, nē;* *Jęć dětē drógo, akó náš znóla věša zgróxnoty káj sę narúda dök ga vúdriš, náš móglia snéxa bity.*; *Dróga gospó sokačica, tú vám jé vól kój vás bo med nógę ból..*

f) Glagolski načini

– imperativ

Imperativ je zapovjedni način koji se ostvaruje u 2 l. jd. i mn. te u 1. l. mn. Nastavci kojima se tvori imerativ u međimurskome dijalektu su: -y, -j, -(j)-o za 2- l. jd. te -ymo, -jmo, -(j)-mo za 1. l mn. i -yte, -jte, -(j)te za 2. l. mn. (Usp. Blažeka, 2008: 149). U svetomarskome je govoru zabilježen jedan primjer zapovjednoga načina: *Ídi čérka, ídi, děj tí Bók sréčnoga pótta, bódy tám prę drúgy mámy dóbra kak si bíla i pri meni.*

– kondicional

U hrvatskome jeziku postoje dva kondicionala, prvi i drugi te su složeni glagolski oblici. Kondicional I. tvori se od nenaglašenoga oblika aorista glagola *biti* (*by*) i glagolskoga pridjeva radnog. U svetomarskome je govoru zabilježen sljedeći primjer: *Bók oslobódy, káj by ón bíl kóga si boš tí zéla, nē.* Kondicional II. pak se tvori od kondicionala pomoćnoga glagola *biti* i glagolskoga pridjeva radnog, a u svetomarskome govoru uočeni su sljedeći primjeri: *Kák pok by se bíly drúgač náfcíly pléšaty i dě by se bíly négda zíšly.*; ...*drúgač by ga bíla sokačica z mlínčańakom po glóvy vúdrila.* Kondicional II., kao i pluskvamperfekt, upotrebljava u ekspresivnijem govoru.

g) Glagolski pridjevi i prilozi

– glagolski pridjev radni

Glagolski pridjev radni najčešći je oblik u svetomarskome govoru. Tvori se od infinitivne osnove, morfema -i i morfema za rod i broj (-o, -a, -o, -i, -e, -a). Zabilježeni

primjeri u govoru su: *bíl*, *dopéłala*, *išel*, *poslušaly*, *súšilo*, *prólo*, *xódały*, *smély*, *náfčily*, *rékla*, *kúriły*, *dél*, *dišły*, *pítal* i dr.

Kod glagola IV. vrste na -ajty (od -avyty) Blažeka (2008: 152) navodi da suglasnik -l iz morfema -l ispada te da je jedino u donjodubravskoj skupini govora potvrđen taj oblik, ali kojemu se između skupine -jl umeće e. Takvo stanje može se potvrditi i u svetomarskome govoru: *Tó vám jé bila jéna kórpa, a of sę nékak čúdnø naprájel i tókēl i popéval nékve sakojóčke čúdnø pésme*.

– glagolski prilozi

U hrvatskome jeziku danas postoje dva glagolska priloga, prošli i sadašnji. U većemu „broju govora razvio se poseban nepromjenljivi oblik, kao i u druga dva hrvatska narječja, koji izriče popratnu radnju, paralelnu s drugom radnjom (...) koji je nazvan glagolski prilog sadašnji“ (Lončarić, 1996: 112), dok se glagolski prilog prošli u većini govora izgubio. U svetomarskome govoru nema potvrda glagolskih priloga.

– optativ

Optativ je „glagolski oblik kojim se izražava želja“ (Silić – Pranjković, 2007: 93), a jednak je glagolskome pridjevu trpnom i rijetko se upotrebljava, a kada se koristi uglavnom su to „ustaljene formule u službenim situacijama“ (Blažeka, 2008: 155). U svetomarskome govoru zabilježen je ovaj primjer optativa: *Ídi čérka, ídi, děj tí Bók sréčnøga pótta...*

5.2.7. Prilozi

Prilozi spadaju u nepromjenjivu vrstu riječi te se „prilažu drugim, obično punoznačnim riječima da ih pobliže odrede“ (Barić i dr., 1997: 273), odnosno izriču mjesto, vrijeme, način, količinu, uzrok i okolnosti.

a) Mjesni prilozi

Mjesni prilozi mogu odgovarati na pitanja: *dé?*, *kám?*, *kót?*, *ótkót?* i *dókót?* Primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su sljedeći:

– prilog *dé?* (*gdje?*): *Tám sə próle bíle; Tú sę zíšla sō ródbina; E, únda jé bila nóprydómaj; Sə máma i jápa nē*

dôly, jé zdrávomárijo zvónilo smø móriały bity dómaj.; Una se góry děl stólňak...; ...úna so ga nékam pøok děly razmákat...

– prilog kám? (kamo?): *Štò je tò slámø nésel núter?; I ták so níš únda pústilý núter.; ...málo sím, málo tò.; ...úna so mûšky nópry išly třt káj so ženę móglę íty v Dróvo věša prót.; Sí sváty so dišly vún...; ...nity síkam íty...; Nesi smél nity k sósedø nyt níkam.*

– prilog ótköt? (otkuda?): *No, odnota tijam.*

U gororu je zabilježen i prilog *tijam* kojim se ističe udaljenost u prostoru: *No, odnota tijam.*

b) Vremenski prilozi

Primjeri vremenskih priloga u svetomarskome gororu su: *V jútro ráno so se zíšl, zíšly težóky prę gázdy.; Pósle se išlo ná połe.; Únda smø mí xódały čéxat péríjε.; Néso se mógly sxóžaty kak vé, sę pø sót.; Kák pøok vám se négda kurúza rúžžila?; Úna da se sp"ósosilø stájcaj...; Négda so se réxy prødały...; Jápa so, óny so nigdór né káj jápa dišel...; Móm by tí biły, vély kítø tí dréžejø.; ...i da smø tò zmløtiły smø dišly dímo...*

U vremenske priloge spadaju i prilozi kojima se izriče doba dana i tjedna. Zabilježeni primjeri gorora Sveti marije su: *I zútra je bìlo nazój ták.; Tò vám je trájalø dovečera.; Vecér se sokačica nékaj zmíslila...; Ták nám je bìlo jøkø lèpo, dòšlo je polnóč íly dësét vùr, véč kák je bìlo, smø se rezišly.; Tí pozóvi pùce i nék dòjdøjø večér na čexárø...*

Također, u vremenske priloge spadaju i prilozi koji „kazuju odnos prema godini i godišnjim dobima“ (Blažeka, 2008: 162), a primjer zabilježen u gororu Sveti Marije je: *So vám, bòrmëš, vzímy lèda tìly...*

c) Načinski prilozi

Načinski prilozi odgovaraju na pitanje *kako?* Primjeri zabilježeni u svetomarskome gororu su: *A tú vám je bìlo jóko lèpo.; Tò vám je ták.; Jóko vám je tò bìlo lèpo.; Kák tí mislyš dę smø se mí upóznałę, škómač je tò négda bìlo.; ...pak se tò nékak na rókø slóžilø, tò se zvölø røščøl, røžžølyn.; Je, bòrmëš, na rókø, dvé lóty skúpa pak se tò drúzgalø, málo sím, málo tò.; I tò smø kómaj čákały, tóga Bøžicá, døk bø Bøžic.*

d) Količinski prilozi

Primjer zabilježenoga priloga količine u svetomarskome je govoru *puno*: *Nás vám ga bílø jókø púno d'écę...*

e) Prilog *gojt*

U međimurskome dijalektu različite oblike imaju „naglašeni ili nenaglašeni dio općih zamjenica ili priloga u kojima je prvi dio neka odnosno-upitna riječ kojim se ističe neodređenost“ (Blažeka, 2008: 166), a oblik im odgovara refleksu slogotvornoga *I*. U donjemu su poddijalektu zabilježeni oblici *gójt*, *gójt* i *gójt*, a u svetomarskome je govoru potvrđen oblik *gójt*: *No i bíča, sę tó káj je gójt spréga bíla...*

f) Modalni prilozi

U zabilježenome primjeru svetomarskoga govora *Kák pok by sę bíly drúgač náfcíly plésaty...* prilog *pok* (*pak*) dodaje se radi pojačavanja tvrdnje.

Blažeka (2008: 165) navodi da modalni prilog čuđenja *éto* u donjodubravskoj skupini govora ima oblik *óto* te da je karakterističan samo za tu slupinu govora. Iako svetomarski govor ne pripada donjodubravskoj skupini, već draškovečkoj podskupini govora, taj je primjer zabilježen u govoru Svetе Mariје: *Glódny smø ták sí bíly, mókvic, únda sę vénódjalo oto gráx na súxom skúxany.; Úna smø sę tó najély, úna ké sę oto, déklicę sę išľe popévat.*

Prilogom *kaktí* „izriče se prisnija komunikacija“ (Blažeka, 2008: 165), a zabilježen je u svetomarskome govoru u primjeru: *...kaktí tó je móralo pøod stólom bity...*

Primjer modalnoga priloga s negativnom konotacijom u svetomarskome je govoru zabilježen u primjeru: *Žénę, káj, té sę bílę slóbodnę, plésalę sę dø jútra, vrágą., a njime se želi izreći jače negodovanje.*

5.2.8. Prijedlozi

Prijedlozi su nepromjenjiva vrsta riječi „koje izriču odnose između onog što znače imenice ili na što upućuju zamjenice“ (Barić i dr., 1997: 277), odnosno umeću se ispred riječi s kojom su u vezi. Prijedlozi se u hrvatskome jeziku mogu slagati s jednim, s dvama ili čak i s trima padežima. U svetomarskome govoru zabilježeni su primjeri prijedloga uz jedan padež i uz dva padeža.

a) Prijedlozi uz jedan padež u govoru Svetе Mariјe su:

Genitiv:

- prijedlog *od*: *Nékojē sə išlə z móžmy módm od dómā...*
- prijedlog *do*: ...*bórməš sə trébilə i do polnóčy.; Tó jé ták trájalə də sobótę.; Dóšly sə do mlóděnkinę xížę.; I úna sə i óny bily do jútra s těcom.*

Dativ:

- prijedlog *k*: ...*pok f kórīta i k Dróvi prót.; ...té jéden jé išel nútēr k sokačicý.*

Lokativ:

- prijedlog *pre/pri*: *Tú níš jé pre pótty vróty čákal jéden kój sə zvól priměš kapítón.; ...bódy tám pre drúgy mámy dóbryak si bila i prí meni.; ...pre mlóděnky dómaj.*

Instrumental:

- prijedlog *nad*: *Smø jé i pøpěvaly úna „Márija sə májka trúdy“ nad tém bórekō káj jé bilo.*

b) Prijedlozi uz dva padeža u govoru Svetе Marije su:

Genitiv i instrumental:

- prijedlog *z* (> *s*, *š*): *Zójtrék jé bíl zličňaky z kósanom móščom y pržgóna júxa.; Foringóšy sə vózily kurúzq z kóñyma i s krávama.; A pósłe tóga jé donésla zdíganę kolóčę, napúňenę, naflanę, namótanę z oréxy, z mákōm i z ružíčy.; ...slóžily sə š čávly pak sə tó někak na rókē slóžilq, tó sə zvólq roščql, rožžólyn.*

U primjeru *Dolazim iz Štrukovca*. (Upitnik) prijedlog *iz* prelazi u *š* ispred *š* pa se prijedlog *š* gubi: *Dolazim/doxožam Štrukovca*. Sličan primjer zabilježen je i u zapisu svetomarskoga govora: *Bóra smø tí, né bilo nity bóra, nek sə šúme dónesly boróvnico*.

Akuzativ i lokativ:

- prijedlog *v(f)*: *Únda sə ga děly v jén vélky kótel káj sə té pépel kúxal.; I dök sə té věš opkúxal f kótlo s pépelom...; Vú tem sə išlo négda f církvo, aly sí smø išly.; Akó pémø kám f s'élo, né, a i né samø púcę, i žénę.*

– prijedlog *na*: *Pósłę sę išlo na połę.; Je, so vám lúdy kúriły na dŕva...; Pósłę pok vám sę plésalo na zélę.; Na sákem križóno jé b'il plés.; Jén jé b'il na vóz...; Úna so pok slámø móžy na kóla namétały, dvó mōški.*

U svetomarskome se govoru prijedlog *na* uz pokazne zamjenice (*toj, tu, tome* i sl.) javlja kao *no*, npr. *Tó jé b'la vélka plófta slámø ták káj smø pótly móglý y spáty nó te slámy mi d'eca.*

– prijedlog *po*: *Néso sę móglý sxóžaty kak vé, sę po sót.; Pósłę zójtréka sę išlo po mlódencia.; Sí sváty so dišly ván, bandísty so ígrały po célém sélély dö križóna.; Úna da sę sp"ósosilq stájcaj, úna sę išlo pó né i mlótílo sę...*

Akuzativ i instrumental:

– prijedlog *za*: *Za zójtrék so biłe: čúrkę, rébra pęčéna, hládnétina i zdigany kólóčy z oréhy, z mákom y peréc.; Vecér sę sokačíca nékaj zmíslila, pok sę išlo za sokačíco pobírat „Bába glívę bróla“.; A pósłę pok sę plésalo za mlódenkö...*

– prijedlog *med*: *Bíly so dvó zástavňaky, a med nímy jé išel mlódënec.*

– prijedlog *pod*: *...a můšky so sę pok pod stól tó nanósyly...; ...tó jé móralo pod stólom bity...*

5.2.9. Veznici

Veznici su nepromjenjiva vrsta riječi „koje povezuju rečenice i rečenične dijelove.“ (Barić i dr., 1997: 281). U hrvatskome jeziku veznici se dijele na nezavisne (sastavne, suprotne, rastavne, isključne i zaključne) i zavisne (mjesni, vremenski, namjerni, načinski, izrični, dopunski, uzročni, posljedični, pogodbeni).

Primjeri nezavisnih veznika zabilježeni u svetomarskome govoru su:

– sastavni: *Zójtrék jé b'il zlíčňaky s kósanom móščom y pržgóna júxa.; Bíl jé gráx z móščom, sín i jójca kúxana, kó jé véč káj mél.; Vám jé né b'il sópóna baš prévęč, nít finoga próxa.; Nési smél nít k sósédo nyt níkam.; Iz jábukamy i sírom i, no...*

– suprotni: *Nékojy so imély púnø séga, a nékojy so imély málø, aly dóbroy, préšlo jé.; Bíly so dvó zástavňaky, a med nímy jé išel mlódënec.; Děčky so nít né xóly popévat, nego samø púcę, nę.; Vu tém sę išlo négda f církvo, aly si smø išly.; Óny so dišly z mlódenköm, a óstaly sváty so sę zabóvľaly dö jútra.*

– rastavni: *Ták nám je bilo jokojé lèpo, dôšlo je polnòč ily dèset vúr, več kák je bilo, smø se rezisly.*

Primjeri zavisnih veznika zabilježeni u svetomarskome govoru su:

– mjesni: *Znótę, vám je né bilo televizora i plësa dé so se smély zity.*

– vremenski: *Tó vám je bilo m'èsec dní dok se né só kurúza pobròla.; Dok se só ródbina skútyla, bíl vám je zójtrek.*

– namjerni: *...unda so dècky na češel, bòrmes, fùckały i igrały káj smø se vúčily nékaj plésaty.; Je, so vám lúdy kúriły na dŕva pok so čúvaly tóga pèpela káj so ga preséjały.; Unda so ga dèly v jén vélky kótel káj se té pèpel kúxal.; ...una so vám dècky dónesly kurzińe núter y xityły so kurzińe fižo káj bo špot.*

– načinski: *...bódy tám prę drúgy mámy dòbra kak si bila i pri meni.*

– uzročni: *Ták je tó bilo po cèlém sely jer smø négda pok ták né smély, se, nity síkam íty... (u svetomarskome je govoru češći veznik zoto kaj).*

– pogodbeni: *Ako je bilo pùno trebjóčy, je bilo prije gótov...; Ako je né do polnòč dišla, una so vám dècky dónesly kurzińe núter y xityły so kurzińe fižo káj bo špot.*

5.2.10. Uzvici i čestice

Uzvici su nepromjenjiva vrsta riječi koje „nemaju značenje nego služe kao signali, kvačila u konkretnoj situaciji i za oponašanje zvukova“ (Barić i dr., 1997: 283), a njima se upućuje na različita duševna stanja i dojmove, sredstvo su za svraćanje pažnje, za zapovijed i nukanje, služe za obraćanje životinjama te za oponašanje prirodnih zvukova. Primjer uzvika u govoru Svetе Marije je: *Aha, bóra, tó.*

Čestice su nepromjenjiva vrsta riječi „koje iskazuju stav govornika prema onome o čemu govori, s obzirom na njegovo znanje, znanje i osjećanja“ (Barić i dr., 1997: 282), a upotrebljavaju se u poricanju neke tvrdnje, u pitanju je li tvrdnja istinita, za pojačanje tvrdnje ili poricanja, za izricanje nestrpljenja, želje, zadovoljstva, ravnodušnosti i dopuštenja te dojma.

U govoru Svetе Marije zabilježeni su sljedeći primjeri: *Jee dètę drógo...; Je, so vám lúdy kúriły na dŕva...; Je, bòrmes, na rókę, dvé lóty skúpa pak se tó drúzgal...; I z jábukamy i sírom i, no...; Je, tétec so dišly móym popólnę, a téca Jóna una po négaga věčér...;*

Jápa sə, óny sə nígdór nē káj jápa dišel, a máma pə jápə a-a.; Děčky sə nit nē xóly popévat, nego samə púcę, ne.; No, úna dök jə tó sə pręšlə, úna smə dōšly s Pólnočkə.; Tó jə bílə nékaj speciałitéty, am i vę jə tó speciałitét.; Vám jə nē bílə sópəna baš pręvęč, nity finoga próxa.

Među čestice spadaju i poštupalice, a primjeri zabilježeni u svetomarskome govoru su: ...kák tó věč idę, nám vę də krá tə bójala, ne.; Akə pémə kám f sęlo, ne, a i nē samə púcę, i žénę.

6. Zaključak

Sveta Marija mjesto je koje pripada kajkavskome govornom području. Mjesto se nalazi u najistočnijem, nizinskom dijelu Međimurske županije uz rijeku Dravu. Mjesto ima bogatu povijest, a ime je dobilo po kipu svetice Marije koji se nalazio u kapelici iz petnaestoga stoljeća. Govor Svetе Marije pripada međimurskome dijalektu, odnosno njegovu donjem poddijalektu i draškovečkoj podskupini govora, koja je prijelazna skupina između preloške i donjodubravske skupine govora.

Fonološke su značajke svetomarskoga govora vokalizam koji ima deseteročlani samoglasnički sustav u naglašenoj poziciji: i, į, e, e, e, u, o, o, o, a te četveročlani u nenaglašenoj poziciji: y, q, e, a.; ekavski je refleks jata, a primjeri jekavskoga refleksa jata u govoru mogu se pripisati sve većem utjecaju medija, ali i školovanju na hrvatskome standardnom jeziku; potvrđena je i prva kajkavska jednadžba, tj. jednačenje jata i poluglasa; jednak je refleks stražnjega nazala i slogotvornoga *l*; karakteristično je umetanje samoglasnika *i* (*církva*); gube se nenaglašeni samoglasnici (*tám*, *kák*). U akcenatskome se sustavu u cijelome međimurskom dijalektu, pa tako i u svetomarskome govoru, izgubila opreka po tonu, a relevantno je samo mjesto siline što može imati razlikovnu ulogu, a karakteristično je i prebacivanje naglaska na proklitiku (*ná połę*; *póńęga*). U konsonantske značajke spada gubljenje suglasnika *v* u nekim suglasničkim skupinama; suglasnik *l* izgovara se umekšano, dosljedno se čuva krajnje *l* u jednini glagolskih pridjeva radnih, a karakteristika je i svetomarskoga govora da se *l* palatalizira ispred svih, naglašenih i nenaglašenih, samoglasnika. Ovjereno je i protetsko *j* (*jápa*) i *v* (*vúra*), ali i *x* koje proizlazi iz *v* (*xúpaty*; *xmréty*); suglasnik *x* gubi se u svezama prijedloga i akuzativa množine zamjenice *óny*, a može se zamijeniti i suglasnikom *f* u imenici *óręx* (*órefj*); dosljedno se čuva palatalni nazal *ń* (*fášňak*); refleks staroga *d'* dalo je ź (*dóxóžalō*) osim u prijedlogu *među* (*med*); konsonantske starojezične skupine *čbr-* i *čer-* su očuvane (*črlény* i *čerévq*); refleksi **zdj* i **zgj* dali su ź, osim u imenici *grožđe* (*grózdyje*), dok u primjeru imenice *mozak* postoji dvostrukost (*mózak* i *móžžany*); refleksi **stj* i **skj* dali su šč i č; skup *tj* primarno je dao č, ali se i očuvao (*tréjtja*); sekvensija *rj* kao relikt palatalnoga *r* potvrđena je u imenicama *večera* (*večérja*) te *more* (*mórjø*); promjena karakteristična za čakavsko narječe, prijelaz *m > n*, odnosno *n > m* na dočetku riječi potvrđena je i u svetomarskome govoru (*fálem*); zatim često je ispadanje (*tko > kq*), ali i zamjenjivanje suglasnika u suglasničkim skupinama (*hvale > fółę*); karakteristično je

obezvučenje na dočetku riječi (*vrók, mrás, snék*); nepostoji opreka između glasova č i č; dolazi do kontrakcija fonema u različitim oblicima riječi (*návek (uvijek) – vék*)

Od morfoloških se značajaka ističe gubljenje vokativa jednine (osim u nekim antroponimijskim oblicima (N *Jøna*, V *Janø*). U imenica a-vrste muškoga roda dolazi do nominativno-akuzativne neutralizacije i kada označavaju neživo, u množinskim je oblicima očuvana kratka (neproširena) osnova te je u G mn. sačuvan i staroslavenski nastavak *-ov* (> *-oʃ*; imenice ženskoga i srednjega roda u G mn. završavaju na nulti nastavčni morfem (*séł, žén*); prevladava određeni oblik pridjeva (*čny*), a komparativ se tvori morfemima *-š* i *-eš* (*stárešę, vékšy*); kod zamjenica se ističe G i A mn. osobne zamjenice *óny* (*níš*) koja je posebno karakteristična za svetomarski govor; morfološko i funkcionalno se razlikuju infinitiv i supin; 3. l. mn. prezenta može imati morfem *-jo* (*béręjo, zídejø*); rabi se jedan oblika za buduće vrijeme: futur II. (*bóm povéðala*); kod prijedloga se najviše ističe uporaba prijedloga *v (f) vo* te izjednačenje prijedloga *iz i s* u jednome liku (pretežno *z*).

Može se zaključiti da govor Svetе Marije čuva većinu značajaka kajkavskoga govora, međimurskoga dijalekta, donjega poddijalekta i draškovečke podskupine, no primjetno je da zbog utjecaja medija (ponajviše televizije i novina) te obrazovanja standardni jezik prodire i u govor Svetе Marije. To se ogleda u tome da samo u starijih ljudi još jedino postoje određeni imenični nastavci, npr. nastavak *-aj* u L mn. (*na zóbavaj*), *-y* u I mn. (*zmóžmy*), *-ov (of)* u G. mn. m. r. (*sóséðoʃ*), nulti nastavačni morfem u G. mn. s. r. i ž. r. (*žén, séł*), no te nastavke sve više potiskuju standardni nastavci i u starijih, a posebno u mlađih generacija koje su te nastavke potpuno zamijenile standardnim nastavcima: L i I mn. *-ima*, G. mn. *-i*. To potvrđuje činjenicu da se govor svakodnevno mijenjaju, što se ne može izbjegći, no s obzirom na to da svetomarski govor čuva većinu značajaka, može se reći da Svetomarščani još uvijek govore svetomarski te da svoj govor njeguju prenoseći na nove generacije i razgovorajući svetomarski u neslužbenim komunikacijama. U odnosu na susjedne govore svetomarski je govor jednak mjesnome govoru Donjega Mihaljevca, a razlikuje se od mjesnih govora Donjega Vidovca i Donje Dubrave po tome što su ti govorovi specifični po vokalizmu, odnosno diftonzima (npr. SM *mala* – DV/DD *mułła*), zatim ima dosta razlika i u izgovoru (npr. SM *qbéðovały smø* (*objedovali smo*) – DD *qbéðováły smø*) te leksiku (npr. SM *šúdér (šljunak)* – DD *próyda*; SM *rúžžity* – DV *rúňity*; *vŕčok (povrtnjak)* – DD *vŕčak* (u svetomarskome govoru riječ *vŕčak* označava posudu za vodu)).

7. Literatura

1. Barić, Eugenija i dr. 1997. *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga. Zagreb
2. Bartolić, Zvonimir. 1971. Hrvatski kajkavski govorovi Međimurja: Nacrt za studiju. *Popevka zemlji*. Matica hrvatska. Čakovec.
3. Blažeka, Đuro. 2008. *Međimurski dijalekt: Hrvatski kajkavski govorovi Međimurja*. Matica hrvatska. Zagreb.
4. Blažeka, Đuro. 2003. *Vrela kajkavskih govora*. Visoka učiteljska škola u Čakovcu. Čakovec.
5. Filipan-Žignić, Blaženka. 2013. *Jezik moje bake i internet: Posuđenice u međimurskom kajkavskom dijalektu jučer-danas-sutra*. Matica hrvatska. Čakovec. Čakovec.
6. Frančić, Andjela. 2000. *Međimurska prezimena*. IHJJ. Zagreb.
7. Frančić, Andjela. 2007. Od Altarca i Družilovca do Svetе Marije. *Svetomarski Ijistek*. 4.
8. Frančić, Andjela. 2008. Povijest imena naselja Sveta Marija. *Kaj*. 6. Zagreb.
9. Frančić, Andjela; Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2005. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.
10. Ivšić, Stjepan. 2012. *Jezik Hrvata kajkavaca* (ur. Milan Moguš). HAZU. Zagreb.
11. Lisac, Josip. 2012. *Dvije strane medalje: Dijalektološki i jezičnopovijesni spisi o hrvatskom jeziku*. Književni krug. Split.
12. Lončarić, Mijo. 2011. Istraživanje kajkavskog narječja. *I. međimurski filološki dani*. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
13. Lončarić, Mijo. 1990. *Kaj – jučer i danas: Ogledi o dijalektologiji i hrvatskoj kajkavštini (s kartom narječja i bibliografijom)*. Zrinski. Čakovec.
14. Lončarić, Mijo. 1996. *Kajkavsko narječje*. Školska knjiga. Zagreb.
15. Lončarić, Mijo. 2005. *Kajkaviana & Alia: Ogledi o kajkavskim i drugim hrvatskim govorima* (ur. Josip Lisac) Zrinski d.d. Čakovec; IHJJ Zagreb. Čakovec.
16. Lončarić, Mijo. 2006. Proučavanje kajkavskoga narječja u 20. stoljeću. *Hrvatski jezik u XX. Stoljeću*. Matica hrvatska. Zagreb.
17. Lončarić, Mijo. 1989. *Istraživanje govora u Ludbreškom kraju*. Rasprave zavoda za hrvatski jezik XV. Zagreb.

18. Lukežić, Iva. 1998. *Govori Klane i Studene*. Libellus. Crikvenica.
19. Lukinović, Andrija; Markač, Pavao. 2003. *Župa Sveta Marija u Međimurju: U prošlosti i sadašnjosti*. Rimokatolička župa Sveta Marija. Sveta Marija
20. Menac-Mihalić, Mira; Celinić, Anita 2012. *Ozvučena čitanka iz hrvatske dijalektologije. Sveučilišni udžbenik s nosačem zvuka*. Knjigra. Zagreb.
21. Silić, Josip i Pranjović, Ivo. 2007. Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije. Školska knjiga. Zagreb.
22. Zvonar, Ivan. 1997. Jedan mogući prkaz fonetsko-fonoloških značajki međimurskih (kajkavskih) govora. *Kajkavsko narječe i književnost u nastavi, zbornik radova sa stručno-znanstvenih skupova u Čakovcu 1996. – 2000*. Čakovec.
23. Zvonar, Ivan. 2000. Neke morfološke osobitosti donjomeđimurskih govora (Prilog izradi zavičajne gramatike). *Kajkavsko narječe i književnost u nastavi, zbornik radova sa stručno-znanstvenih skupova u Čakovcu 1996. – 2000*. Čakovec.
24. Zvonar, Ivan. 2002. Neke morfološke osobitosti donjomeđimurskih govora (II. dio, zamjenice, brojevi i glagoli). *Učitelj*. 1. 2002.
25. Zvonar, Ivan. 2001. *Pregled povijesti kajkavske usmene književnosti, I. dio (20. stoljeća)*. Hrvatska udruga Muži zagorskoga srca. Zabok.

Internetske stranice:

26. Lončarić, Mijo.; Zečević, Vesna. *Jat u kajkavštini*. URL: <http://hrcak.srce.hr/69144> (15.7.2017.)
27. Lončarić, Mijo; Celinić, Anita. *Dalibor Brozović o kajkavštini*. URL: <http://hrcak.srce.hr/68532> (15.8.2017.)
28. *Međimurska županija*. URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/Me%C4%91imurska_%C5%BEupanija (1.7.2017.)
29. *Sveta Marija*. URL: [https://bs.wikipedia.org/wiki/Sveta_Marija_\(Hrvatska\)](https://bs.wikipedia.org/wiki/Sveta_Marija_(Hrvatska)) (1.7.2017.)
30. Zečević, Vesna. *Iz kajkavske morfologije (o DL sg. im. ž. roda)*. URL: <http://hrcak.srce.hr/69375> (15.7.2017.)

8. Prilozi

a) Transkripcije snimljenih govora kazivačica

Brōnē kurūzē v sēly

V jútrō rāno sə se zíšl, zíšly težóky prę gázdy. Zojtrék jé bıl zlíčnaky s kósanom móščom y pržgona júxa. Póslę se išlo ná połę. Fóringóšy sə vózily kurūzō s kónyma i s krávama. Brólo se cely děn. Ná połę se dopéłala, ná połę se dopéłal óbed. Bıl jé gráx z móščom, sir i jójca kúxana, kó jé věč káj mél. Tó jé bilo ták dövečera. Večer se döšlo dímø, gázdarica jé někaj skúxala. Jé, pre sáky xižy jé bilo drúgač, kójy sə kák mély. Někojy sə imély pùno sëga, a někojy sə imély málø, aly döbrø, prëšlo jé. Póslę večerjé se išlo na gúnø trébyt kurūzō, treblqčy sə trébyły. Akó jé bilo pùno treblqčy, jé bilo prije gótovø, a akó jé bilo méné treblqčy, bórmëš se trébilø i dö polnöčy. A tū vám jé bilo jökø lèpo. Tū sə vám se popévalę starinskę dómóčę pësmę, a póslę tóga sə móžy někaj pöčely prepovédaty káj se dě dögodilø jer jé ně bilo televízora nity rádija. Una smø si jökø poslùšaly. A dök jé bilo gótovø, gázdarica jé donësla na gúnø rákijø dómóčø i móšta. A póslę tóga jé donësla zdiganę kolóčę, napùnenę, nañilanę, namótanę z oréxy, z mákom i z ružičy. Ták nám jé bilo jökø lèpo, döšlo jé polnöč iły dësét vür, věč kák jé bilo, smø se rezišly. I zútra jé bilo nazój ták. Tó vám jé bilo m'ësec dni dök se ně sò kurúza pobròla.

Čexára v sēly

Čexára? Tó vám jé čëxańe péríja. Tó vám jé ták. Ženę, gázdaricę, sə klále dómaj kókóšy, pùré, rácę, góskę. I tó se péríje cělo l'etø sušilø, prólo. Döšla jé jësen, o jesénskë dûge nöčy kę prespáty nějé móčy. Una smø mi xódalý čexat péríje. Jökø vám jé tó bilo lèpo. Jé, čexalø se čexalø dögø, a póslę sə döšly i dëčky. Znótę, vám jé ně bilo televízora i plësa dě sə se smély zity. Nësø se mógly sxóžaty kak vë, së pø sót. Sə máma i jápa ně döly, jé zdrávomárijø zvónilø smø mórały bity dómaj. A ták dök se péríje čexalø, una smø se zíšly škómač smø se pogledóvaly. A dök jé bilo gótovø, una sə dëčky na čëšel, bórmëš, füčkały i igraly káj smø se vúčily někaj plësaty. Kák pòk by se bily drúgač náfcíly plësaty i dě by se bily négda zíšly.

Bom još někaj povédala. Náša sòseda jédna vám jé ták naprójla. Jó sém bila jökø mála una. Mójy mámy jé ták rékla, sə bilę stárešę sëstrę i pùce: „Znóš káj Bóra, jó sém ti jéno kókóš záklala, ne móra jótęc znáty káj sém jò naprójla. Ti pozövi pùce i nék döjdęjø věčer na čexárę, málø se z dëčkima nék zidejø i nék se málø upóznaøj. Káj ti mislyš dë smø se

mi upóznaļę, škómač jé tò négda bilo. Jótēc jé né dól. Bók őslobódy, káj by ón bil kóga si boš ti zéla, né. Kóga jé jótēc rékél, únda si sy móglia tóga déčka zéty.“

Kák pök vám sę négda kurúza rúžžila?

Jé, bórmęš, na rókę, dvę lóty skúpa pak sę tó drúzgalo, máló sím, máló tó. Póslę sę vám zmislyły nékvoga, óvoga, slóžily sę š čávly pak sę tó nékak na rókę slóžilo, tó sę zvólo roščol, róžžolyn. Tó vám jé bila jedna mála stvór slóžena káj jé bilo įežy rúžžity. A pósle únda négda sę nékva mašina stvórila z jénim vělkim kótóčom. Té kótóč sę vŕtel, vŕtel, vŕtel. Tó sę nútér kurúza púščala. Tó sę zvóla mašina róžžáča za rúžžity kurúzo.

Kák vám sę négda věš pról?

Vám jé né bilo sópöna baš prěvěč, nity finoga próxa. Jé, sę vám ludy kúrily na dřva pök sę čúvały tóga pěpela káj sę ga preséjały. Únda sę ga děly v jén vělky kótel káj sę té pěpel kúxal. A vút kótel sę vám děly běloga věša ɔpkoxqvat, a pisanoga sę sörtérały, pak sę ženę na rókę prólę y na riflo. Ná kaj sę riflałę sę zvóla rifla. I dök sę té věš ɔpkuxal f kótlo s pěpelom, úna sę ga nékam pök děly razmákat, pök f kórita i k Dróvi pröt. Tám sę prólę bilę. Kóję sę prôle věša sę sę zvólę prólę. Mělę sę prólke kót sę tókľę, a bilo vám jé i kórito. Ták sę jápek i mámica rékli: „Ję dětę drógo, akó náš znóla věša zgróxnoty káj sę narúda dök ga vúdriš, náš móglia sněxa bity.“ Věša jé tré bilo négda znáty opráty, splájty i gróxaty. Sę vám, bórmęš, vzímy lěda tříly ak sę né měly vódqo káj sę vóda zmžzla, úna sę můšky nöpry išly třt káj sę ženę móglę ity v Dróvo věša pröt.

Kák sę bily sváty négda

Priję tjédien dni nek sę, priję tjédien dni nek sę póčeli sváty sę sę prepróvlały kolóčy sakojóčky pre mlödenky dómaj. Tù sę zišla sę ródbina. Ženę, sáky děn kója jé kák móglia, a kója jé prepróvlała kolóčę sę zvóla sočačica. Tó jé ták trájalo dō sobótę. F sobótę v jútró ránę, zaróm, sę dōšly bandisty kójy sę xódały po ródbiny pozóvat. Té sę sę zvóly pozóvičy. Bandisty sę igraly pěsmę kóję sę sy ludy věč poželely i kákvę jé štō štél. Ták sę vám obišly sę ródbinę. Dök sę sę ródbina skútyla, bil vám jé zójtrék. Za zójtrék sę bilę: čürkę, rěbra pěčenę, hládnétina i zdigany kolóčy z ɔréhy, z mákom y peréc. Póslę zójtréka sę išlo po mlödenca. Přvy kój jé išel jé měl pěfca, vělkoga, nakinčenoga s čerlénym, z bělym, sakojóčkym pöntlękyma. Doněsly sę tóga pěfca mlödencę, té jędien jé išel nútér k sočačicy. Jé, tó jé tákof običaj bil, i rékél jé „Dróga gospo sočačica, tù vám jé vól kój vás bø med nögę ból“, i mōral jé břže poběčy vún, drúgač by ga bila sočačica z mlinčańakom po glövy

vúdrila. Młodēnca sə spr^uosyły. E, ȳnda jə bila nōprý zástava. Biły sə dv̄o zástavňaky, a med nímy jə išel młodenec. Išly sə prōsit młodenkó. Dóšly sə dō mlodenkinę xižę. Tu níis jə prę pótne vróty čákal jéden kój sə zvól primęš kapitón. Ón jə pital „káj vi ȳčetę?“ A óny sə rékly da jə tu jéden lèpy cvét zrósł, da sy jə młodenec zábral jénoga jóko lèpoga cvéta v nívem cvétňakó. I ták sə níis ȳnda pústilý nútter. Pózvaly sə xižnoga jápeka i mamicó i rékly sə da sy jə młodenec zábral tu jédnoga cvéta i ej óny móro tóga cvéta némø dáty. I ták jə tó spričóvańe pręšlo, döly sə młodenkó i išly sə, pòvorka, f církvø na vjenčanę. Bandisty sə igraly po célém sely, pòvorka jə bila gizdóva i zástavňaky, ȳnda káj sə biły mušky svét, ȳnda sə vám biły kléncary i kléncaricę, děver, pocněxóla i młodenka i młodenec i só drúga ródbina, šira i úža. Dóšly sə vám s církvę dímø, ȳna jə bíl prę młodenki ȳbéd. Ję, kó jə kák bíl i bogoty i sikakvy. Tó vám jə trájalø dòvečera. Večer sə sokačica někaj zmisliła, pok sə išlo za sokačicø pobírat „Bába glívę bróla“. Tó vám jə bila jéna kórpø, a of sə někak čudnø naprájel i tókel i popéval někvę sakojóčkę čudnø pësmę. A tó sə ȳnda dòvalø vú tó kórpø štò jə káj děl, někvę dinarę, biły sə dinary négda, káj jə tó bíl pómoc za sokačicø. Póslę pok vám sə plésalø na zèle. Tó jə plésala młodenka, pocnehóla i děver i zástavňaky. A póslę pok sə plésalø za młodenkó jer jə młodenka sy střgala cipelę po šúdro dök jə išla f církvø na vjenčanę. Ję ně bíl ásfalta, jə bíl šúder. ȳna pok jə młodenka plésala, ȳna smø si na rét išly z młodenkom plésat. Sáky jə móral někaj dáty. Dóbrø, i tó jə pręšlo. E vě je dóšlo, večerja. Si sváty sə dišly vún, bandisty sə igraly po célém sely dō križóna. Na sákem križónø jə bíl plés. Tu sə sə mógly někvy děčky s pùcem zity, jə bila kmica. Pok sə ȳnda i óny plésaly. Ták jə tó bíl po célém sely jer smø négda pok ták ně smély, sə, nity sikam ity i ȳna smø išly škómač káj nás jə máma ně vídra pak smø sə zišly tam dě sə bandisty igraly pok smø skúpa plésaly i mi káj smø ně biły sváty. Y tó jə pręšlo. Bila jə večerja, dòxóžalo jə połnóč. Ję, młodenka jə mórala přiję połnóč ȳdity ot svójy roditely k roditelima dě bódę sněxa. Ako jə ně dō połnóč dišla, ȳna sə vám děčky dônesly kurziné nútter y xityly sə kurziné fižo káj bo špöt. Dóšel jə primęš kapitón i šérę kapitón, óny sə pózvaly jóca i mäter: „Drógy roditely, bi vě vi biły vólny dáty blágosløva?“. Máma sə dønësly f čášy svéto vódø i gránčicø i posvětiły sə młodenkó i rékly sə: „Ídi čérka, ídi, děj ti Bók sréčnoga pöta, bódy tam prę drúgy mámy dòbra kak si bila i pri meni. Óny sə dišly z młodenkom, a ȳstały sváty sə sə zabóvlały dō jútra.

Marija Pintar (r. 1952.)

Mlatilka

V dvę vürę smę išly kōsit žitę. Stájcę smę slāgały, ūnda smę išly dímo jést. Una da sę sp"ösosilę stájcą, una sę išlo pō ne i mlötilo sę z mlatilkom, mašinom, kak kōmbaj je bili. Una smę pēlały, vo vénę, tū na gmójno i tū sę dōšly z mlatilkom i mlötily smę. Jęn je bili na vózq, je xital, drúga je ręzala, trętja je xitala na mlatilkę. Una sę pök slámę móžy na kóla namétały, dvó móški. Jęn je prę vręčy bili, dę je zřné bilo, no, i da smę tó zmlötiły smę dišly dímo, smę tū dōmaj jely, qbęd sę skuxal. Káj, mésø. Kókóšinę mésø je bilo, gibanica sę spékla i najély. Vę idémø sáky na svój pöséł pök dálę.

Š čém stę sę gibanicę pékly?

I z jábukamy i sirom i, no..

A z ɔręxy?

Négda sę sę ręxy prödały, ke smę nę, smę venödjały z ręxy. Nám je bilo škoda. Smę prödały pök sę pénęzy bily. Je, i z ręxy, káj pök. S tíkvom, jábukamy, siréhem, tó, tó sę, s tém sę péklo négda, je.

Fašnak

Na fašnak sę išle ženę na zqbavaj. Nékøję sę išle z móžmy móm od dōma, a nékøję sę išle pō móžę, káj sę dišly sómy i una sę bily dō jútra na zqbavy, dō Pępelnicę, je, cělo nöč, ták je bilo. Nášy těca Jóna óbaveznę, tětec pogötovę. Je, tětec sę dišly móm popolnę, a těca Jóna una pō nęga věčer. I una sę i óny bily dō jútra s těcom. Nášy máma nę ták. Jápica sę nášy, akę sę jápy nášy, sę išly věk óbedy skúp na zqbavę. Jápa sę, óny sę nigdör nę káj jápa dišel, a máma pō jápo a-a. Kę bi sę vrók věč tó sę zmišil. Ženę, káj, tě sę bili slóbodnę, plésalę sę dō jútra, vrága.

Marija Matjačić (r. 1931.)

Bádňak

Déjtę nám ręčitę sôseda kák jé négda bilo na Bádňak dök ste vi bily maly?

Dök sem jò bila mala? Nás vám ga bilo jokó púnq d'écę, tó sô bilę, bilę sô dvę snęxę prę xižy. Strinny ga bilo dęvet decę, a mi smô bily štiry. Una si zračunaj kulkó nás ga tó bilo, samô d'écę. Dę sô dvö, dvę snęxę bilę i tê dvö mó"zy, jápa, máma, stóry mämę, kák jò znóm, tó t'jé, púnq nás ga bilo. I tó smô kómaj čakały, tóga Božiča, dök bô Božič. Una sô išla, dobrö bómø málö, sláma kák sô nésla, dövęčera tó sô prepróvlalö, sô dělalö, kák věč idę za Božič, una sô věčer sláma nésla. Tó jé bila vělka plöfta slámę ták kák smô pótly mögly y spáty nô tê slámy mi d'eca.

Štò jé tó slámø nésel nùter?

Slámø jé, dönesly sô stróy jápa, nájstáręsy člán u, mušky, u qbiteły. Té jé ūnda slámø nésel. Una kák sô dönesly slámø, sî smô mi tó, tó sô né smélo svétlo vúžgaty nity nikaj. Dök jé zdrávomárija zvónilö, óny sô tó slámø zély i nésly, pokúcały sô nám na vróta, mi smô si víknoły „sl"obonö“, óny sô döšly i rěkly „Fálém bôdy Jézøš Kristoš“, a mi smô rěkly „Ná sô vékë Bók jé fólę vrëden“. Una sô pöčely kak bájaty „Nò tó mlódq lëto, zdrávy, vësely, tûsty, dębely..“, kák tó věč idę, nám vë dö krá tó bójala, nè. Tó věč sáky znó kák tó idę. I una jé bilo tó g"ótovö, zm"ölyly smô, sî smô móraли m"ölyty. „Ándeo Gospodní“ se m"öyl. Una smô sô spóstály i una sô tê stôl slöžil. Dělo sô sô žítö sô nà stôl, i čak i p'énęzy dröbny. Né bilo négda nékvy, dröbny p'énęzy i tó žítö i nò tó sô slöžil ot sláme kriš ūnda. Una sô naprählö kôly kak gnézda kôly tóga s'émëna. Una sô góry děl stôlnak, négda óny dömöčy sô bily, starinsky, kák sô tkålö, i tó ød dömöčega plötna. Dó"brö, una sô ženę išle jést tó slágat, kakti kák bómø jély. Ná stôl n"ösilę, a mušky sô sô pök pöd stôl tó nanösyly: i jármeca i sekirö i mórž možžörca s kém sô vënödjalo, négda pütter dělal. Nò i biča, sô tó kák jé gójt spręga bila, kakti tó jé móralo pöd stôlom bity kák bódę, bómø poslúxnoły, i mórxa i sô. A jélo sô, tó, vë jélo sô ūnda. Una tó sô sô preprählö, una sô išlo jést. A kák sô jélo? Glödny smô ták sî bily, mòkvic, ūnda sô vënödjalo otó gráx na súxom skúxany. Négda jé bil ón kák sô kęber zvöl, debely gráx. Tó smô jély, i komptot, alí komptot ot kák sô sušilö: i sliwę i dömöčę kruskę, těpkę xruskę sô bilę, i jábokę, tó sô sô prije sušilo, una smô to kúxały, a né kak vë kompoty vákvi-nákvi, négó kák jé óno bilo. Una smô sô tó najély, una kę sô otó, děklicę sô išle popévat. Děčky sô nit né xóly popévat, nego samô puce, nè. Popévat, a kák na popévańo, z vëselém si išel una si stópram jábukö döbil dę si popéval, a vë sî samô p'énęzé čökajö kák bódę.

A dà stę kinčılıy bōra i štō ga dōnēsel nūtēr?

Aha, bōra, tō. Bōra smo ti, nē bilo nity bōra, nek so šumē dōnesly borōvnicō. A kinčil sę tāk, otō, d'ēca. Smo jē i pōpēvaly ūna „Márija sę májka trudy“ nad tēm bōrekō kāj jē bilo. Jābokē so sę vēsilę, vēnē, tē cūkory, pērija so sę rūžicę naprājlę, nē bilo ȝūnȝy kāk vę, nē. Tō smo ȝokinčılıy. Ūna sę tō išlo, dōbrō, tō sę prijē nek jē vēnōdjalō, kāj smo mōgły pōpēvat ity dē jē bilo, nē. Ūna jē, smo dišly pōpēvat i ūna smo dōšly dōk smo sę tō skūtily sì, kōpitaly pō tē slāmy, lēpo jē bilo tō. Ūna sì smo išly na Pōlnočkō. Tō sę sę, a kāj nit si sì nē mēl pōprōvem kāj ȝobuty, pūnō nās ga bilo. Sakojōčkē cipelę vlekly. Dēčky, kāj so vēkšy bily, tē so sákē fēlę stōre, pōk gūmenę čižme. Vu tēm sę išlo nēgda f cirkvō, aly sì smo išly. Snēk jē bil vēlky, a mi smo tām prē Štrōkō, tō nē znatę, znötę vi dē jē tō. Nō, ódnota tijam. Tō smo, samo stēzica jē bila. Si jēn za drūgēm sę tāk išly kāj smo dōšli f cirkvō. Tō nē ništō rēkēl da nē. Tō nām jē bilo vēselyjē ity na Pōlnočkō, nē. Nō, ūna dōk jē tō sę p̄ešlo, ūna smo dōšly s Pōlnočkē. Ūna smo mi po prōvem jēly, tāk kāj smo sę i zbētēžaly. Cēli dēn pōst jē bil. Vę si, ūna dōk si dōšel, pō prōvem jēl. Xlādnētina jē bila, kōlōč zdigany z ȝoręxy i kłobōsy. Tō sę kāj jē pōk dōmocę bilo, tō sę sę ūna dōk smo ȝot Pōlnočkē, i z rōsola mēso. Tō sę kūxaly. Tō jē bilo nēkaj specijałitety, am i vę jē tō specijałitet. A nēgda smo nē drūgo mēly, ūna smo tō kāj smo mēly, nē. I tāk kāj smo sę tō najēly i spōt, a drūgi dēn pōk jē nē bilo sm'ēty f sēlo. Dēčky so išly sl"obonō, aly pūce nē. Akō pēmō kām f sēlo, nē, a i nē samo pūce, i žēnē. Nēsi smēl nity k sōsēdō nyt nikam. Mōm by tī bily, vēly kitō tī drēżejō. Si smo nēgda kitē mēly, jē nē bilo ȝošišany i trājny.

A kām sę nēsla ūnda óna slāma kāj jē bila po dōly?

Kām sę slāma nēsla? Slāma sę nēsla, akō si vēnōdjal, vōčkē kōjy so mēly. Tō tī sę sę svēzalō, kōly vōčky sę namētalō, vēzalō i nā vrt. Nējē tō smēlo sę gázity, i kāj jō znōm, nēkam f štālō, mālō krāvicam, mālō, jē, f kōcę nity nē tāk.

Pitanja: Đurđica Erdelji (r. 1966.)

Odgvori: Katarina Frančić (r. 1937.)

b) Upitnik za terensko istraživanje

UPITNIK ZA TERENSKO ISTRAŽIVANJE KAJKAVSKIH GOVORA

MJESNI GOVOR

SVETE MARIJE

PODATCI O ISTRAŽIVAČU:

ISTRAŽIVAČICA: Suzana Erdelji

E-POŠTA: suzana.erdelji@gmail.com

DATUM ISTRAŽIVANJA: od svibnja do srpnja 2017.

a) **PODATCI O PUNKTU**

1. IME MJESTA: Sveta Marija
2. BROJ STANOVNIKA: 1.594
3. IMENA SUSJEDNIH MJESTA:
Donji Mihaljevec, Donji Vidovec i Donja Dubrava
4. KOJI GRAD SLUŽI KAO NEPOSREDNI CENTAR OKOLICE?
Prelog
5. U KOJU ŠKOLU ODLAZE DJECA? OŠ Sveta Marija
6. KOJIM SE ZANIMANJEM BAVI VEĆINA STANOVNIŠTVO?
Radnici u tvrtkama
7. NAZIV STANOVNIKA (ETNIK) ZA PUNKT U KOJEM SE ISPITUJE
Muški: Svetomarščan
Ženski: Svetomarščica
8. PRIDJEV OD IMENA MJESTA U KOJEM SE ISPITUJE: svetomarski
9. PREZIMENA RAŠIRENA U MJESTU:
Mustač, Orehovec, Pongrac, Kvakan, Poljak, Frančić
10. NAJČEŠĆA MUŠKA I ŽENSKA IMENA
Muška: Ivan, Josip, Stjepan
Ženska: Marija, Ana, Katarina
11. KOJA SU SELA U BLIZINI ZA KOJA VAM SE ČINI DA IMAJU ISTI
GOVOR? Donji Mihaljevec
12. KOJA SU SELA U BLIZINI ZA KOJA VAM SE ČINI DA GOVORE
DRUKČIJE? U ČEMU JE RAZLIKA?
Donji Vidovec i Donja Dubrava, a razlikuju se u vokalizmu (diftonzi),
akcentuaciji i leksiku.
13. PODRIJETLO STANOVNIKA U MJESTU:
Hrvati

b) **PODATCI O OBAVJESNICI**

IME I PREZIME: Marija Matjačić

GODINA ROĐENJA: 3. srpnja 1931.

MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

OČEVO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

MAJČINO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

BROJ PREDAKA ROĐENIH U OBAVJESNIKOVU MJESTU ROĐENJA: 4

MJESTO IZ KOJEG JE BRAČNI DRUG: Draškovec

GDJE JE I KOLIKO DUGO OBAVJESNIK ŽIVIO IZVAN SVOGA MJESTA?

Obavjesnica nije živjela izvan svojega mjesta.

JE LI PISMEN? Da

ŠKOLOVANJE: osnovna škola (4 razreda)

ZANIMANJE: domaćica

TELEFONSKI BROJ: 040/660-432

ALIJETETI

1. **Jednak refleks jata i poluglasa**

Vjetar jako puše. Véter jóko púše.

Priroda je lijepa. Príroda je lépa.

Mjesec je pun. Mésec je pún.

Bijelo platno platno. Bélo plótno.

Poluglas: *Dan* je lijep. Dén je lépy.

San mu je pao na oči. Sén mo je ópal na jóčy.

2. **Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /l/**

Na obrazu mu je suza. *Na obrózo mo je sóza.*

Boli me ruka. *Boli' mé róka.*

Desna ruka je jača od lijeve. *Désna róka je jákša od lève.*

Sunce se sakrilo iza oblaka. *Sónce se skrílo za obláke.*

3. **Kajkavska akcentuacija (Iz snimljenoga govora.)**

4. **Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentiranih vokala (i slogova)**

Idem tamo. *Ídem tám.*

Dodi ovamo. *Dójdy sím.*

Radit ču. *Délat bom.*

5. **Sekvencija /rj/ kao relikt palatalnoga /r/**

More je plavo. *Mórę/mórje je plóvo.*

Djeca se vole kupati u moru. *D'éca se vóle kópaty v móro/mórjo.*

Gora je zelena. *Góra je zeléna.*

Sutra moram orati. *Zútra móram oráty.*

Djed ore njivu. *Déda órje/óre nívo.*

6. **Sekundarni skup *Ij***

N jd. *sol* I jd. *ólyjem*

N jd. *ulje* I jd. *solyjóm i soljóm*

7. **Skupovi labijal + j**

groblje *gróbvje*

grmlje *grímyje i grímje*

zdravlje *zdróvvje i zdróvie*

8. **Kajkavske depalatalizacije**

Ljudi su ponekad zli. *Lúdy so négda xmóňv/xúdv.*

Konj mi je najdraža životinja. *Kóń mi je nájdrážeša živótiňa.*

9. Uporaba prijedloga vu / v

Idem u školu. *Ídem f škólo.*

U kući je toplo. *F xížy je tóplo.*

Kao dio prefiksa: *udovica* *dovíca*

vnuček *vnúček*

ustati *státi se*

umrijeti *xmréty*

ubiti *xmórity*

10. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

ognjište *jógňišče*

doći *dójty*

poći *ítv*

otići *dítv i odítv*

naći *nótv*

11. Primarno povećani broj samoglasničkih fonema (Iz snimljenoga govora)

12. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetku riječi

Njegov grob je prekrio snijeg. *Ñégvoga gróba je prékril snék.*

Vrag ti ne da mira. *Vrók tí né da míra.*

Mraz je prekrio livadu. *Mrás je prékril lívado*

To što je rekao je laž. *Tó káj je rékel je lóš.*

13. Zamjenica kaj i njezini kompoziti

Što je to? *Káj je tó?*

Nešto se događa. *Nékaj se dogóža.*

Ništa se nije dogodilo. *Nikaj se né dógodilo.*

Zašto si otišao? *Zákaj si dišel?*

14. Uopćenje jednadžbe A sg. = G sg. u m.r.

Stavio je nož na stol. *Dél je nóża na stól.*

Nema noža an stolu. *Néma nóża na stólo.*

Donesi mi šešir. *Dónesí mi škrlóka*

Kupit ču si šešir. *Kúpil tí bom škrlóka.*

15. Gubljenje morfološke posebnosti V sg.

Ivane, otvorи vrata! *Ívan, ópry vróta!*

Susjede, dođi na ručak! *Sósed, dójdź na óbed.*

16. Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenome morfemu

Moj brat je jači od tebe. *Mój brát je jákšy od tebe.*

Moj tata je veći od tvog tate. *Mój táty je vékšy od tvojega tátija.*

Marko je bogatiji od Ivana. *Márko je bogatéšv od Ívana.*

Ana je slada od Marije. *Ána je slájsa/slójša/slátkeša od Márije.*

Marija je mlađa od Ane. *Márija je mlájša/mlójša od Áne.*

17. Tvorba futura: jedan složeni oblik za oba futura + mogućnost izricanja futura

prostim oblikom

Ja ču plesati. *Jó bom/bódem plésala.*

Ti ćeš plesati. *Tí boš/bódęš plésal.*

On će plesati. *Ón bo/bódę plésal.*

Mi ćemo plesati. *Mí bomo/bódęmo plésaly.*

Vi ćete plesati. *Ví bote/bódęte plésaly.*

Oni će plesati. *Óny bodo/bódęjo plésaly.*

18. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina

Infinitiv: *Ja ču stajati.* *Jó bom stóla.*

On će trčati. *Ón bo běžal.*

Supin: *Idem spavati.* *Ídém spót.*

Nemoj gledati. *Naj glédaty.*

Nemoj otići. *Naj dítv/odítv.*

19. Sustavna uporaba određenoga pridjevskog lika i u predikatnome proširku

Stol je nov. *Stól je nóny.*

Poštar je star. *Póštar je stóry.*

On je čist. *Ón je čístv.*

ALTERITETI

1. **Refleks jata koji djelomice odstupa od prve kajkavske jednadžbe (Iz snimke
(odstupa li ili ne)**
2. **Nekajkavski refleksi /o/ i /l/ (> /u/: su, A sg. roku/ruku)**

Boli me ruka. *Bolí më róka.*

Pogledaj mi ruku. *Poglé mí róko*

3. **Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencija /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita
glagola *idti> iti**

Prezentska osnova: *Dođi sa mnom.* *Dójdy z ménom.*

Podi za mnom. *Hódy za menom.*

Infinitivna osnova: *Moram doći k tebi.* *Mórám dójty k téby.*

Voljela bi poći s tobom. *Vólela by íty s tébom.*

4. **Rotacizam u prezentskoj osnovi glagola moći: moreš, nemrem**

Ja mogu/ne mogu. *Jó mórem/némrem.*

Ti možeš/ne možeš. *Tí móreš/némreš.*

On može/ne može. *Ón móre/némre.*

Mi možemo/ne možemo. *Mí móremo/némremo.*

Vi možete/ne možete. *Ví mórete/némrete.*

Oni mogu/ne mogu. Óny móro/mórejo / némro/némrejo.

5. Krajnje slogovno /l/:

- zadržano bez izmjene: *Anđeo leti. Anžel leti*

6. Konsonantske skupine:

- neizmijenjena starojezična skupina /čr/ → *crv ćifi čif, crn ćinj, crven črlényi čerlény, crijevo čerévo*

- skupine /št/, /šp/, /šk/ uglavnom u primljenica: *šešir (škrlak) škrlók, štediti (šparati) špóraty*

- */vs/ > /øs/ ili /fs/: *Svi su se dobro najeli. Sí so se dóbro nájely.*

- */vk/ > /øk/ → *unuk vnuč, jučer fčéra*

- redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r/ u istome ili u sljedećemu slogu: *tvrdo třdo*

četvrtak četřtěk

Volim tvrdo kuhano jaje. Vólym třdø kúxanø jájce

Svekrva živi iznad nas. Svekřva žíví nad námy.

7. Izjednačenje prijedloga *iz* i *s* u jednome liku, pretežno *z*:

Pao je s konja. Ópal je s kóňa.

Dolazim iz Štrukovca. Dólazim/doxóžam Štrúkovca.

Izgubio sam kartu. Zgùbil sém korto.

Izišao je iz kuće. Zíšel sém s xižé.

8. Oblici plurala u deklinaciji:

- neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r.:

Kupili smo volove. Kúpily smo vóle.

Gledam golubove. Gledím gólobe.

Tražim puževe. Iščem pôže.

Zabio sam golove. Zábil sam góle.

- nerelacijski morfem /ov/ (> /of/) u osnovi ispred morfema /ø/ u G pl. imenica m. r.:

pet susjeda pét sôsedor/sôsedy, *sedam dječaka* sédem dečôkof/déčky

- morfem /ø/ u G pl. imenica s. i ž. r.:

pet sela (pet sel) pét sél/ pét sély, *pet žena (pet žen)* pét žén/pét žény

- ishodišnojezična nejednakost oblika DLI pl. imenica i imeničkih riječi svih triju rodova:

Idem prema našim volovima. Ídem préma nášv vóly / nášvma vólyma.

Reci našim prijateljima da ču doći. Réčv nášvym prijátelom / nášvma prijátelima da bom dôšel.

Nije mogao stajati na nogama. Néje mógel stóty na nogój / nógama.

- morfem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/:

Oni beru trešnje. Óny bêrejo/bêro čeréšne., *Oni misle da čemo mi doći.* Óny mislijo/mísle da bômo mí došlv.

9. Skupina zgi, zdj:

mozak mózak i móžšany, *grožđe* grózdyje

10. Proteza: protetsko ji protetsko v

učiti vúčity, *ujak* vújča, *sat* vúra, *otac* jótec, *Ana* Jóna,

oko jóko, *usuditi se* xúpaty, *umrijeti* xmréty

11. Prezent glagola htjeti

Ja hoću. Jó bom/bódem.

Mi hoćemo. Mí bomo/bódemo.

Ti hoćeš. Tí boš/bódeš.

Vi hoćete. Ví bote/bódete.

On hoće. Ón bo/bódeš.

Oni hoće. Óny bodo/bódęjo.

12. Oblici imenice *kći* i deklinacija

N jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
G jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéry</i>
D jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
A A jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
V jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
L jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
I jd. <i>čéry/čerjóm</i>	mn. <i>čéryma/čerjómy</i>

IME I PREZIME: Katarina Frančić

GODINA ROĐENJA: 1. listopada 1937.

MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

OČEVO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

MAJČINO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

BROJ PREDAKA ROĐENIH U OBAVJESNIKOVU MJESTU ROĐENJA: 4

MJESTO IZ KOJEG JE BRAĆNI DRUG: Sveta Marija

GDJE JE I KOLIKO DUGO OBAVJESNIK ŽIVIO IZVAN SVOGA MJESTA?

Obavjesnica nije živjela izvan svojega mjesta

JE LI PISMEN? Da

ŠKOLOVANJE: osnovna škola (5 razreda)

ZANIMANJE: domaćica

TELEFONSKI BROJ: 040/660-120

ALIJETETI

1. Jednak refleks jata i poluglasa

Vjetar jako puše. Véter jóko púše.

Priroda je lijepa. Príroda je lépa.

Mjesec je pun. Mésec je pún.

Bijelo platno Bélo plótno.

Poluglas: *Dan* je lijep. Dén je lépy.

San mu je pao na oči. Sén mo je ópal na jóčv.

2. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /l/

Na obrazu mu je suza. Na obrózo mo je sóza.

Boli me ruka. *Boli me róka.*

Desna ruka je jača od lijeve. *Désna róka je jákša od léve.*

Sunce se sakrilo iza oblaka. *Sónce se skrílo za obláke.*

3. **Kajkavska akcentuacija (Iz snimljenog govora.)**
4. **Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentiranih vokala (i slogova)**

Idem tamo. *Ídem tám.*

Dodi ovamo. *Dójdy sím.*

Radit ču. *Délal bom.*

5. **Sekvencija /rj/ kao relikt palatalnoga /r/**

More je plavo. *Mórę/mórje je plóvo.*

Djeca se vole kupati u moru. *Déča se vôle kópaty v móro/mórjo.*

Gora je zelena. *Góra je zeléna.*

Sutra moram orati. *Zútra móram oráty.*

Djed ore njivu. *Déda órje/óre nívo.*

6. **Sekundarni skup *Ij***

N jd. *sol* I jd. *ólyjem*

N jd. *ulje* I jd. *solvjóm i soljóm*

7. **Skupovi labijal + *j***

groblje *gróbyje*

grmlje *grtmyje i gtmje*

zdravlje *zdróvvje i zdróvie*

8. **Kajkavske depalatalizacije**

Ljudi su ponekad zli. *Lúdy so négda xmóňv/xúdv.*

Konj mi je najdraža životinja. *Kóń mí je nájdrážeša živótína.*

9. **Uporaba prijedloga *vu* / *v***

Idem u školu. *Ídém f škólo.*

U kući je toplo. *F xižv je tóplo.*

Kao dio prefiksa: *udovica* *dovíca*

vnuček *vnúk i únuk*

ustati *státi se*

umrijeti *xmréty*

ubiti *xmórity*

10. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

ognjište *jógñišče*

doći *dójty*

poći *ítv*

otići *dítv i odítv*

naći *nótv*

11. Primarno povećani broj samoglasničkih fonema (Iz snimljenoga govora)

13. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetku riječi

Njegov grob je prekrio snijeg. *Négvoga gróba je prékril snék.*

Vrag ti ne da mira. *Vrók tí né da míra.*

Mraz je prekrio livadu. *Mrás je prékril lívado*

To što je rekao je laž. *Tó káj je rékel je lóš.*

14. Zamjenica *kaj* i njezini kompoziti

Što je to? *Káj je tó?*

Nešto se događa. *Nékaj se dogóža.*

Ništa se nije dogodilo. *Nikaj se né dögödilo.*

Zašto si otisao? *Zákaj si dišel?*

15. Uopćenje jednadžbe A sg. = G sg. u m.r.

Stavio je nož na stol. *Dél je nóža na stól.*

Nema noža an stolu. *Néma nóža na stôlo.*

Donesi mi šešir. *Dónesí mí škrlóka*

Kupit ču si šešir. *Kúpil tí bom škrlóka.*

16. Gubljenje morfološke posebnosti V sg.

Ivane, otvorí vrata! *Ívan, ópry vróta!*

Susjede, dođi na ručak! *Sósed, dójdy na óbed.*

17. Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenome morfemu

Moj brat je jači od tebe. *Mój brát je jákšy od tebe.*

Moj tata je veći od tvog tate. *Mój táty je vékšy od tvojega tátija.*

Marko je bogatiji od Ivana. *Márko je bogatéšv od Ívana.*

Ana je slada od Marije. *Ána je slájša/slójša/slátkeša od Márije.*

Marija je mlađa od Ane. *Márija je mlájša/mlójša od Áne.*

18. Tvorba futura: jedan složeni oblik za oba futura + mogućnost izricanja futura

prostim oblikom

Ja ču plesati. *Jó bom/bódem plésala.*

Ti ćeš plesati. *Tí boš/bódeš plésal.*

On će plesati. *Ón bo/bóde plésal.*

Mi ćemo plesati. *Mí bomo/bódemo plésaly.*

Vi ćete plesati. *Ví bote/bódęte plésaly.*

Oni će plesati. *Óny bodo/bódęjo plésaly.*

19. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina

Infinitiv: *Ja ču stajati.* *Jó bom stóla.*

On će trčati. *Ón bo béžal.*

Supin: *Idem spavati.* *Ídém spót.*

Nemoj gledati. *Naj glédaty.*

Nemoj otići. *Naj díty/odíty.*

20. Sustavna uporaba određenoga pridjevskog lika i u predikatnome proširku

Stol je nov. *Stól je nôvv.*

Poštar je star. *Póštar je stôrý.*

On je čist. *Ón je čísty.*

ALTERITETI

- 1. Refleks jata koji djelomice odstupa od prve kajkavske jednadžbe (*Iz snimke*
(odstupa li ili ne))**
- 2. Nekajkavski refleksi /o/ i /l/ (> /u/: su, A sg. roku/ruku)**

Boli me ruka. *Bolí më róka.*

Pogledaj mi ruku. *Poglé mí róko*

- 3. Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencija /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita
gлагола *idti>iti**

Prezentska osnova: *Dodi sa mnom.* *Dójdy z ménom.*

Podi za mnom. *Hódy za menom.*

Infinitivna osnova: *Moram doći k tebi.* *Móram dójty k téby.*

Voljela bi poći s tobom. *Vólela by íty s tébom.*

- 4. Rotacizam u prezentskoj osnovi глагола moći: moreš, nemrem**

Ja mogu/ne mogu. *Jó mórem/némrem.*

Ti možeš/ne možeš. *Tí móreš/némreš.*

On može/ne može. *Ón móre/némre.*

Mi možemo/ne možemo. *Mí móremo/némremo.*

Vi možete/ne možete. *Ví mórete/némrete.*

Oni mogu/ne mogu. *Óny móro/mórejo / némro/némrejo.*

5. Krajnje slogovno /l/:

- zadržano bez izmjene: *Anđeo leti.* *Anžel leti*

6. Konsonantske skupine:

- neizmijenjena starojezična skupina /čr/ → *crv* *črfi črf*, *crn* *čtny*, *crven* *črlény*
čerlény, *crijevo* *čerévo*

- skupine /št/, /šp/, /šk/ uglavnom u primljenica: *šešir (škrlak)* *škrlók*, *štediti (šparati)*
špóraty

- */vs/ > /øs/ ili /fs/: *Svi su se dobro najeli.* *Sí so se dóbro nájely.*

- */vk/ > /øk/ → *unuk* *vnák i únuk*, *jučer* *fčéra*

- redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r/ u istome ili u sljedećemu slogu:
tvrdo *třdo*

četvrtak *četřtek*

Volim tvrdo kuhano jaje. *Völym třdø kúxanø jájce*

Svekrva živi iznad nas. *Svekřva žíví nad námy.*

7. Izjednačenje prijedloga *iz* i *s* u jednome liku, pretežno *z*:

Pao je s konja. *Ópal je s kóňa.*

Dolazim iz Štrukovca. *Dólazim/doxóžam Štrúkovca.*

Izgubio sam kartu. *Zgúbil sem korto.*

Izišao je iz kuće. *Zíšel sem s xíže.*

8. Oblici plurala u deklinaciji:

- neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r.:

Kupili smo volove. *Kúpily smo vóle.*

Gledam golubove. *Gledím gólobe.*

Tražim puževe. *Íščem pójče.*

Zabio sam golove. *Zábil sam góle.*

- nerelacijski morfem /ov/ (> /of/) u osnovi ispred morfema /ø/ u G pl. imenica m. r.:

pet susjeda *pét sósədof/sósədy*, *sedam dječaka* *séđem dečókof/déčky*

- morfem /ø/ u G pl. imenica s. i ž. r.:

pet sela (pet sel) *pét séł/ pét sély*, *pet žena (pet žen)* *pét žén/pét žény*

- ishodišnojezična nejednakost oblika DLI pl. imenica i imeničkih riječi svih triju rodova:

Idem prema našim volovima. *Ídem préma nášv vóly / nášvma vólyma.*

Reci našim prijateljima da će doći. *Réčv nášvym prijátelom / nášvma prijátelima da bom dôšel.*

Nije mogao stajati na nogama. *Néje mógel stóty na nogój / nógama.*

- morfem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/:

Oni beru trešnje. *Óny béręjo/béro čeréšné.*, *Oni misle da ćemo mi doći.* *Óny míslijo/mísle da bómó mí došly.*

9. Skupina zgi, zdj:

mozak *mózak i móžany*, *grožde* *grózdyje*

10. Proteza: protetsko j i protetsko v

učiti *vúčity*, *ujak* *vújča*, *sat* *vúra*, *otac* *jótec*, *Ana* *Jóna*,
oko *jóko*, *usuditi se* *xúpaty*, *umrijeti* *xmréty*

11. Prezent glagola htjeti

Ja hoću. *Jó bom/bódem.* *Mi hoćemo.* *Mí bomo/bódemo.*

Ti hoćeš. *Tí boš/bódeš.* *Vi hoćete.* *Ví bote/bódete.*

On hoće. *Ón bo/bódes.* *Oni hoće.* *Ónv bodo/bódejo.*

12. Oblici imenice kći i deklinacija

N jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
G jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéry</i>
D jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
A A jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
V jd. <i>čér</i>	mn. <i>čéry</i>
L jd. <i>čéry</i>	mn. <i>čéryma</i>
I jd. <i>čéry/čerjóm</i>	mn. <i>čéryma/čerjómy</i>

IME I PREZIME: Marija Pintar

GODINA ROĐENJA: 20. srpnja 1951.

MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

OČEVO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

MAJČINO MJESTO ROĐENJA: Donji Mihaljevec

BROJ PREDAKA ROĐENIH U OBAVJESNIKOVU MJESTU ROĐENJA: 4

MJESTO IZ KOJEG JE BRAĆNI DRUG: Sveta Marija

GDJE JE I KOLIKO DUGO OBAVJESNIK ŽIVIO IZVAN SVOGA MJESTA?

Obavjesnica nije živjela izvan svojega mjesta.

JE LI PISMEN? Da

ŠKOLOVANJE: osnovna škola (8 razreda)

ZANIMANJE: domaćica

TELEFONSKI BROJ: ----

ALIJETETI

1. Jednak refleks jata i poluglasa

Vjetar jako puše. Véter jóko púše.

Priroda je lijepa. Príroda je lépa.

Mjesec je pun. Mésec je pún.

Bijelo platno Bélo plótno.

Poluglas: *Dan* je lijep. Dén je lépy.

San mu je pao na oči. Sén mo je ópal na jóčv.

2. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /l/

Na obrazu mu je suza. Na obrózo mo je sóza.

Boli me ruka. Bolí mę róka.

Desna ruka je jača od lijeve. *Désna róka je jákša od léve.*

Sunce se sakrilo iza oblaka. *Sónce se skrílo za obláke.*

3. **Kajkavska akcentuacija (Iz snimljenoga govora.)**
4. **Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentiranih vokala (i slogova)**

Idem tamo. *Ídem tám.*

Dodi ovamo. *Dójdy sím.*

Radit ču. *Délal bom.*

5. **Sekvencija /rj/ kao relikt palatalnoga /r/**

More je plavo. *Mórę je plóvo.*

Djeca se vole kupati u moru. *D'ěca se vólę kópaty v móro.*

Gora je zelena. *Góra je zeléna.*

Sutra moram orati. *Zútra móram oráty.*

Djed ore njivu. *Déda óre nívo.*

6. **Sekundarni skup *Ij***

N jd. *sol* I jd. *ólvjem*

N jd. *ulje* I jd. *solvjóm i soljóm*

7. **Skupovi *labijal + j***

groblje *gróbyje*

grmlje *gřmyje i gřmję*

zdravlje *zdróvvje i zdróvie*

8. **Kajkavske depalatalizacije**

Ljudi su ponekad zli. *Lúdy so négda xmóny.*

Konj mi je najdraža životinja. *Kójn mí je nájdrážeša živótína.*

9. **Uporaba prijedloga *vu / v***

Idem u školu. *Ídem f škólo.*

U kući je toplo. *F xižv je tóplo.*

Kao dio prefiksa: *udovica* *dovica*

vnuček *vnúk*

ustati *státi se*

umrijeti *xmréty*

ubití *xmórity*

10. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

ognjište *jógníšče*

doći *dójty*

poći *ítv*

otići *dítv i odítv*

naći *nójtv*

11. Primarno povećani broj samoglasničkih fonema (Iz snimljenoga govora)

12. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetku riječi

Njegov grob je prekrio snijeg. *Négvoga gróba je prékril snék.*

Vrag ti ne da mira. *Vrók tí né da míra.*

Mraz je prekrio livadu. *Mrás je prékril lívado*

To što je rekao je laž. *Tó káj je rékel je lóš.*

13. Zamjenica kaj i njezini kompoziti

Što je to? *Káj je tó?*

Nešto se događa. *Nékaj se dogóža.*

Ništa se nije dogodilo. *Nikaj se né dódodilo.*

Zašto si otišao? *Zákaj si dišel?*

14. Uopćenje jednadžbe A sg. = G sg. u m.r.

Stavio je nož na stol. *Dél je nóža na stól.*

Nema noža an stolu. *Néma nóža na stólo.*

Donesi mi šešir. *Dónesi mí škrlóka*

Kupit ču si šešir. *Kúpil tí bom škrlóka.*

15. Gubljenje morfološke posebnosti V sg.

Ivane, otvorи vrata! *Ívan, ópry vróta!*

Susjede, dođi na ručak! *Sósed, dójdy na óbed.*

16. Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenome morfemu

Moj brat je jači od tebe. *Mój brát je jákšv od tebe.*

Moj tata je veći od tvog tate. *Mój táty je vékšv od tvojega tátija.*

Marko je bogatiji od Ivana. *Márko je bogatéšv od Ívana.*

Ana je slada od Marije. *Ána je slájša/slójša/slátkeša od Márije.*

Marija je mlađa od Ane. *Márija je mlájša/mlójša od Áne.*

17. Tvorba futura: jedan složeni oblik za oba futura + mogućnost izricanja futura

prostim oblikom

Ja ču plesati. *Jó bom/bódem plésala.*

Ti ćeš plesati. *Tí boš/bódeš plésal.*

On će plesati. *Ón bo/bóde plésal.*

Mi ćemo plesati. *Mí bomo/bódemo plésaly.*

Vi ćete plesati. *Ví bote/bódete plésaly.*

Oni će plesati. *Óny bodo/bódęjo plésaly.*

18. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina

Infinitiv: *Ja ču stajati.* *Jó bom stóla.*

On će trčati. *Ón bo béžal.*

Supin: *Idem spavati.* *Ídem spót.*

Nemoj gledati. *Naj glédaty.*

Nemoj otići. *Naj dítý/odítý.*

19. Sustavna uporaba određenoga pridjevskog lika i u predikatnome proširku

Stol je nov. *Stól je nôvv.*

Poštar je star. *Póštar je stôry.*

On je čist. *Ón je čísty.*

ALTERITETI

- 1. Refleks jata koji djelomice odstupa od prve kajkavske jednadžbe (*Iz snimke (odstupa li ili ne)*)**
- 2. Nekajkavski refleksi /o/ i /l/ (> /u/: su, A sg. roku/ruku)**

Boli me ruka. *Boľí mē róka.*

Pogledaj mi ruku. *Poglé mí róko*

- 3. Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencaja /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita glagola *idti> iti**

Prezentska osnova: *Dodi sa mnom.* *Dójdy z ménom.*

Podi za mnom. *Hódy za menom.*

Infinitivna osnova: *Moram doći k tebi.* *Móram dójty k téby.*

Voljela bi poći s tobom. *Vôlela by íty s tébom.*

- 4. Rotacizam u prezentskoj osnovi glagola moći: moreš, nemrem**

Ja mogu/ne mogu. *Jó mórem/némrem.*

Ti možeš/ne možeš. *Tí móreš/némreš.*

On može/ne može. *Ón móre/némre.*

Mi možemo/ne možemo. *Mí móremo/némremo.*

Ví možete/ne možete. *Ví mórete/némrete.*

Oni mogu/ne mogu. *Óny móro/mórejo / némro/némrejo.*

- 5. Krajnje slogovno /l/:**

- zadržano bez izmjene: *Andeo leti.* *Anžel leti*

6. Konsonantske skupine:

- neizmijenjena starojezična skupina /čr/ → *crv* *ctf*, *crn* *čtny*, *crven* *črlény* *čerlény*, *crijevo* *čerévo*

- skupine /št/, /šp/, /šk/ uglavnom u primljenica: *šešir* (*škrlak*) *škrlók*, *štediti* (*šparati*) *špóraty*

- */vs/ > /os/ ili /fs/: *Svi su se dobro najeli.* *Sí so se dóbro nájely*

- */vk/ > /ok/ → *unuk* *vnúk*, *jučer* *fčéra*

- redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r/ u istome ili u sljedećemu slogu: *tvrdo* *třdo*

četvrtak *četřtek*

Volim tvrdo kuhano jaje. *Vólym třdø kúxano jájcę*

Svekrva živi iznad nas. *Svekřva živí nad námy.*

7. Izjednačenje prijedloga *iz* i *s* u jednome liku, pretežno *z*:

Pao je s konja. *Ópal je s kóňa.*

Dolazim iz Štrukovca. *Dólazim/doxóžam Štrúkovca.*

Izgubio sam kartu. *Zgúbil sém korto.*

Izišao je iz kuće. *Zíšel sém s xižę.*

8. Oblici plurala u deklinaciji:

- neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r.:

Kupili smo volove. *Kúpily smo vóle.*

Gledam golubove. *Gledím gólobe.*

Tražim puževe. *Íščem pójče.*

Zabio sam golove. *Zábil sam góle.*

- nerelacijski morfem /ov/ (> /of/) u osnovi ispred morfema /ø/ u G pl. imenica m. r.:

pet susjeda pét sósedy, *sedam dječaka* sédem déčky

- morfem /ø/ u G pl. imenica s. i ž. r.:

pet sela (pet sel) pét sél/ pét sély, *pet žena (pet žen)* pét žén/pét ženy

- ishodišnojezična nejednakost oblika DLI pl. imenica i imeničkih riječi svih triju rodova:

Idem prema našim volovima. Idem préma nášyma vólyma.

Reci našim prijateljima da će doći. Récy nášyma prijatelima da bom dôšel.

Nije mogao stajati na nogama. Néje mógel stóty na nogój/nógama.

- morfem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/:

Oni beru trešnje. Óny bércejo/béro čeréšne., *Oni misle da ćemo mi doći.* Óny mislijo/mísle da bómø mí došly.

9. Skupina zgi, zdi:

mozak mózak i móžžany, *grožđe* grózdyje

10. Proteza: protetsko j i protetsko v

učiti vúčity, *ujak* vújča, *sat* vúra, *otac* jótec, *Ana* Jóna,

oko jóko, *usuditi se* xúpaty, *umrijeti* xmréty

11. Prezent glagola htjeti

Ja hoću. Jó bom/bódem. *Mi hoćemo.* Mí bomo/bódemo.

Ti hoćeš. Tí boš/bódesh. *Vi hoćete.* Ví botë/bódetë.

On hoće. Ón bo/bódesh. *Oni hoće.* Óny bodo/bódajo.

12. Oblici imenice kći i deklinacija

N jd. čér/čérka

mn. čéry/čérke

G jd. <i>čéry/čérkē</i>	mn. <i>čéry/čérkē</i>
D jd. <i>čéry/čérky</i>	mn. <i>čéryma/čérkama</i>
A A jd. <i>čér/čérka</i>	mn. <i>čéry/čérkē</i>
V jd. <i>čér/čérka</i>	mn. <i>čéry/čérkē</i>
L jd. <i>čéry/čérky</i>	mn. <i>čéryma/čérkama</i>
I jd. <i>čéry/čerjóm/čérkom</i>	mn. <i>čéryma/čerjómy/čérkama</i>

IME I PREZIME: Đurđica Erdelji

GODINA ROĐENJA: 23. ožujka 1966.

MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

OČEVO MJESTO ROĐENJA: Draškovec

MAJČINO MJESTO ROĐENJA: Sveta Marija

BROJ PREDAKA ROĐENIH U OBAVJESNIKOVU MJESTU ROĐENJA: 4

MJESTO IZ KOJEG JE BRAĆNI DRUG: Sveta Marija

GDJE JE I KOLIKO DUGO OBAVJESNIK ŽIVIO IZVAN SVOGA MJESTA?

Obavjesnica nije živjela izvan svojega mjesta.

JE LI PISMEN? Da

ŠKOLOVANJE: četverogodišnja srednja strukovna škola

ZANIMANJE: poljoprivredni tehničar

TELEFONSKI BROJ: 040/660-299

ALIJETETI

1. Jednak refleks jata i poluglasa

Vjetar jako puše. Véter jóko púše.

Priroda je lijepa. Príroda je lépa.

Mjesec je pun. Mésec je pún.

Bijelo platno Bélo plótno.

Poluglas: *Dan* je lijep. Dén je lépy.

San mu je pao na oči. Sén mo je ópal na jóćv.

2. Jednak refleks stražnjega nazala i slogotvornoga /l/

Na obrazu mu je suza. Na obrózo mo je sóza.

Boli me ruka. *Boli me róka.*

Desna ruka je jača od lijeve. *Désna róka je jákša od léve.*

Sunce se sakrilo iza oblaka. *Sónce se skrílo za obláke.*

3. **Kajkavska akcentuacija (Iz snimljenog govora.)**
4. **Mijenjanje artikulacije (zatvaranje) ili redukcija neakcentiranih vokala (i slogova)**

Idem tamo. *Ídem tám.*

Dodi ovamo. *Dójdy sím.*

Radit ču. *Délal bom.*

5. **Sekvencija /rj/ kao relikt palatalnoga /r/**

More je plavo. *Móre je plóvo.*

Djeca se vole kupati u moru. *Déca se vôle kópaty v móro.*

Gora je zelena. *Góra je zeléna.*

Sutra moram orati. *Zútra móram oráty.*

Djed ore njivu. *Déda óre nívo.*

6. **Sekundarni skup *Ij***

N jd. *sol* I jd. *ólyjem*

N jd. *ulje* I jd. *solvjóm i soljóm*

7. **Skupovi labijal + j**

groblje *gróbyje*

grmlje *grtmyje i gtmje*

zdravlje *zdróvvje i zdróvie*

8. **Kajkavske depalatalizacije**

Ljudi su ponekad zli. *Lúdy so négda xmóňy.*

Konj mi je najdraža životinja. *Kóń mí je nájdrážeša živótína.*

9. **Uporaba prijedloga vu / v**

Idem u školu. *Ídém f škólo.*

U kući je toplo. *F xižv je tóplo.*

Kao dio prefiksa: *udovica* *dovica*

vnuček *vnúk*

ustati *státi se*

umrijeti *xmréty*

ubiti *xmórity*

10. Kajkavski rezultati primarne i sekundarne jotacije

ognjište *jógñišče*

doći *dójty*

poći *ítv*

otići *dítv i odítv*

naći *nótv*

11. Primarno povećani broj samoglasničkih fonema (*Iz snimljenoga govora*)

12. Sustavno obezvučenje zvučnoga šumnika na dočetku riječi

Njegov grob je prekrio snijeg. *Négvoga gróba je prékřil snék.*

Vrag ti ne da mira. *Vrók tí né da míra.*

Mraz je prekrio lиваду. *Mrás je prékřil lívado*

To što je rekao je laž. *Tó káj je rékel je lóš.*

13. Zamjenica *kaj* i njezini kompoziti

Što je to? *Káj je tó?*

Nešto se događa. *Nékaj se dogóža.*

Ništa se nije dogodilo. *Nikaj se né dógodilo.*

Zašto si otisao? *Zákaj si díšel?*

14. Uopćenje jednadžbe A sg. = G sg. u m.r.

Stavio je nož na stol. *Dél je nóža na stól.*

Nema noža an stolu. *Néma nóža na stôlo.*

Donesi mi šešir. *Dónesí mí škrlóka*

Kupit ču si šešir. *Kúpil tí bom škrlóka.*

15. Gubljenje morfološke posebnosti V sg.

Ivane, otvorí vrata! *Ívan, ópry vróta!*

Susjede, dođi na ručak! *Sósed, dójdy na óbed.*

16. Uopćenje komparativa s elementom /š/ u tvorbenome morfemu

Moj brat je jači od tebe. *Mój brát je jákšy od tebe.*

Moj tata je veći od tvog tate. *Mój táty je vékšy od tvojega tátija.*

Marko je bogatiji od Ivana. *Márko je bogatéšv od Ívana.*

Ana je slada od Marije. *Ána je slájša/slójša/slátkeša od Márije.*

Marija je mlađa od Ane. *Márija je mlájša/mlójša od Áne.*

17. Tvorba futura: jedan složeni oblik za oba futura + mogućnost izricanja futura

prostim oblikom

Ja ču plesati. *Jó bom/bódem plésala.*

Ti ćeš plesati. *Tí boš/bódeš plésal.*

On će plesati. *Ón bo/bóde plésal.*

Mi ćemo plesati. *Mí bomo/bódemo plésaly.*

Vi ćete plesati. *Ví bote/bódęte plésaly.*

Oni će plesati. *Óny bodo/bódęjo plésaly.*

18. Morfološko i funkcionalno razlikovanje infinitiva i supina

Infinitiv: *Ja ču stajati.* *Jó bom stóla.*

On će trčati. *Ón bo béžal.*

Supin: *Idem spavati.* *Ídém spót.*

Nemoj gledati. *Naj glédaty.*

Nemoj otići. *Naj díty/odíty.*

19. Sustavna uporaba određenoga pridjevskog lika i u predikatnome proširku

Stol je nov. *Stól je nôvv.*

Poštar je star. *Póštar je stôrý.*

On je čist. *Ón je čísty.*

ALTERITETI

- 1. Refleks jata koji djelomice odstupa od prve kajkavske jednadžbe (*Iz snimke*
(odstupa li ili ne))**
- 2. Nekajkavski refleksi /o/ i /l/ (> /u/: su, A sg. roku/ruku)**

Boli me ruka. *Bolí më róka.*

Pogledaj mi ruku. *Poglé mí róko*

- 3. Sekvencija /jt/ u infinitivnoj i sekvencaja /jd/ u prezentskoj osnovi kompozita
gлагола *idti>iti**

Prezentska osnova: *Dodi sa mnom.* *Dójdy z ménom.*

Podji za mnom. *Hódy za menom.*

Infinitivna osnova: *Moram doći k tebi.* *Móram dójty k téby.*

Voljela bi poći s tobom. *Vólela by íty s tébom.*

- 4. Rotacizam u prezentskoj osnovi глагола moći: moreš, nemrem**

Ja mogu/ne mogu. *Jó mórem/némrem.*

Ti možeš/ne možeš. *Tí móreš/némreš.*

On može/ne može. *Ón móre/némre.*

Mi možemo/ne možemo. *Mí móremo/némremo.*

Vi možete/ne možete. *Ví mórete/némrete.*

Oni mogu/ne mogu. *Óny móro/mórejo / némro/némrejo.*

5. Krajnje slogovno /l/:

- zadržano bez izmjene: *Anđeo leti.* *Anžel leti*

6. Konsonantske skupine:

- neizmijenjena starojezična skupina /čr/ → *crv* *črf*, *crn* *čtny*, *crven* *črlényi*
čerlény, *crijevo* *čerévo*

- skupine /št/, /šp/, /šk/ uglavnom u primljenica: *šešir (škrlak)* *škrlók*, *štediti (šparati)*
špóraty

- */vs/ > /øs/ ili /fs/: *Svi su se dobro najeli.* *Sí so se dóbro nájely.*

- */vk/ > /øk/ → *unuk* *vnúk*, *jučer* *fčéra*

- redukcija /v/ unutar konsonantske skupine s /r/ ili /r/ u istome ili u sljedećemu slogu:
tvrdo *třdo*

četvrtak *četřtek*

Volim tvrdo kuhano jaje. *Völym třdø kúxanø jájce*

Svekrva živi iznad nas. *Svekřva žíví nad námy.*

7. Izjednačenje prijedloga iz i s u jednome liku, pretežno z:

Pao je s konja. *Ópal je s kóňa.*

Dolazim iz Štrukovca. *Dólazim/doxóžam Štrúkovca.*

Izgubio sam kartu. *Zgúbil sem korto.*

Izišao je iz kuće. *Zíšel sem s xíže.*

8. Oblici plurala u deklinaciji:

- neproširena osnova u množinskim oblicima imenica m. r.:

Kupili smo volove. *Kúpily smo vóle.*

Gledam golubove. *Gledím gólobe.*

Tražim puževe. *Íščem pójče.*

Zabio sam golove. *Zábil sam góle.*

- nerelacijski morfem /ov/ (> /of/) u osnovi ispred morfema /ø/ u G pl. imenica m. r.:

pet susjeda *pét sósedy*, *sedam dječaka* *sédem déčky*

- morfem /ø/ u G pl. imenica s. i ž. r.:

pet sela (pet sel) *pét sél/ pét sély*, *pet žena (pet žen)* *pét žén/pét žény*

- ishodišnojezična nejednakost oblika DLI pl. imenica i imeničkih riječi svih triju rodova:

Idem prema našim volovima. *Ídem préma nášvma vólyma.*

Reci našim prijateljima da će doći. *Réčv nášvma prijátelima da bom dóšel.*

Nije mogao stajati na nogama. *Néje mógel stóty na nogój/nógama.*

- morfem 3. l. pl. prezenta ujednačen na dočetak /jo/ ili /ju/:

Oni beru trešnje. *Óny béręjo/béro čeréšné.*, *Oni misle da ćemo mi doći.* *Óny míslijo/mísle da bómó mí došlv.*

9. Skupina zgi, zdj:

mozak *mózak*, *grožđe* *grózdyje*

10. Proteza: protetsko j i protetsko v

učiti *vúčity*, *ujak* *vújča*, *sat* *vúra*, *otac* *jótec*, *Ana* *Jóna*,

oko *jóko*, *usuditi se* *xúpaty*, *umrijeti* *xmréty*

11. Prezent glagola htjeti

Ja hoću. *Jó bom/bódem.*

Mi hoćemo. *Mí bomo/bódemo.*

Ti hoćeš. *Tí boš/bódeš.*

Vi hoćete. *Ví bote/bódete.*

On hoće. *Ón bo/bódes.*

Oni hoće. *Óny bodo/bódejo.*

12. Oblici imenice kći i deklinacija

N jd.	<i>čér</i>	mn.	<i>čéry</i>
G jd.	<i>čéry</i>	mn.	<i>čéry</i>
D jd.	<i>čéry</i>	mn.	<i>čéryma</i>
A A jd.	<i>čér</i>	mn.	<i>čéry</i>
V jd.	<i>čér</i>	mn.	<i>čéry</i>
L jd.	<i>čéry</i>	mn.	<i>čéryma</i>
I jd.	<i>čéry</i>	mn.	<i>čéryma</i>

9. Sažetak

Mjesni govor Svete Marije

U radu se opisuje govor Svete Marije, mjesta koje se nalazi u donjem, najistočnijem dijelu Međimurske županije. Taj govor pripada kajavskome narječju, međimurskome dijalektu, njegovu donjem poddijalektu i draškovečkoj podskupini govora, koja je prijelazna podskupina između preloške i donjodubravske skupine govora.

U radu se opisuju fonološke i morfološke jezične značajke svetomarskoga govora. U uvodnome se dijelu pozornost posvećuje kajkavskome narječju i njegovim dijalektima. Posebno se obrađuje međimurski dijalekt koji se dijeli na tri poddijalekta: donji, srednji i gornji. Nakon toga ukratko je opisana povijest i sadašnjost mjesta Svete Marije. Na temelju zvučnih zapisa izvornih kazivačica svetomarskoga govora i Upitnika za terensko istraživanje kajkavskih govora opisane su fonološke (akcentuacija, vokalizam i konsonantizam) te morfološke jezične značajke (promjenjive i nepromjenjive vrste riječi) govora Svete Marije. Na temelju primjera iz zvučnih zapisa te Upitnika za terensko istraživanje mjesnoga govora Svete Marije potvrđuje se pripadnost govora Svete Marije međimurskome dijalektu, njegovu donjem poddijalektu, odnosno draškovečkoj podskupini govora. U odnosu na susjedne govore svetomarski je govor jednak mjesnomu govoru Donjega Mihaljevca, a razlikuje se od mjesnih govora Donjega Vidovca i Donje Dubrave.

Ključne riječi: kajkavsko narječje, međimurski dijalekt, draškovečka podskupina, svetomarski govor

10. Summary

Local speech of Sveta Marija

In this paper we describe the local speech of Sveta Marija, little town in lower and the most eastern part of Međimurje county. The speech belongs to Kajkavian idiom, dialect of Međimurje, its lower subdialect and Draškovec speech subgroup, which is a transitional subgroup between Prelog and Donja Dubrava speech group.

We analyze phonological and morphological linguistic features of Sveta Marija speech. In the introductory part we focus on Kajkavian idiom and its dialects. Particular emphasis was on Međimurje dialect that is divided in three subdialects: lower, middle and upper. This is followed by a short description of past and present of Sveta Marija. Based on soundtracks of authentic speakers of Sveta Marija speech and Questionnaire for field research of Kajkavian speech we identified phonological (accentuation, the use of vowels and consonants) and morphological characteristics (inflected and unchanging words) of Sveta Marija speech. From the examples, provided by soundtracks and Questionnaire for field research of local speech of Sveta Marija, we confirmed that the speech of Sveta Marija belongs to Međimurje dialect, its lower subdialect and Draškovec speech subgroup. In relation to other neighbouring speeches, the speech of Sveta Marija is similar to speech of Donji Mihaljevec and different from the speeches of Donji Vidovec and Donja Dubrava.

Key words: Kajkavian idiom, dialect of Međimurje, Draškovec speech subgroup, speech of Sveta Marija